

Úvod

1. V súlade s ustanovením článku 9 Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (v ďalšom texte “Dohovor”), predkladá Slovenská republika - zmluvná strana Dohovoru - správu o zákonodarných, súdnych, správnych a iných opatreniach, ktoré boli prijaté na vykonanie ustanovení Dohovoru od predloženia Východiskovej, druhej a tretej periodickej správy v auguste 1999 a jej doplnení v júni 2000. Predkladaný dokument predstavuje spoločne štvrtú a piatu periodickú správu Slovenskej republiky. Správu vypracovalo Ministerstvo zahraničných vecí v spolupráci s vecne príslušnými rezortmi na základe manuálu OSN obsahujúceho odporúčania, ktoré majú byť zohľadnené v obsahu a forme jednotlivých periodických správ k medzinárodným ľudsko-právnym dohovorom OSN a na základe konkrétnych odporúčaní Výboru pre odstránenie rasovej diskriminácie, ktoré boli prijaté dňa 11. augusta 2000 po posúdení Východiskovej, druhej a tretej periodickej správy Slovenskej republiky. Na vypracovaní tejto správy sa aktívne podieľala aj mimovládna organizácia “Občianska iniciatíva Ľudia proti rasizmu” pôsobiaca v Slovenskej republike.

IMPLEMENTÁCIA A APLIKÁCIA JEDNOTLIVÝCH ČLÁNKOV DOHOVORU

2. Vnútroštátna legislatíva a opatrenia prijaté za účelom vykonávania Dohovoru vychádzajú z princípu rovnakej ochrany základných práv a slobôd všetkých osôb nachádzajúcich sa na území Slovenskej republiky bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru, náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, majetok, rod alebo iné postavenie.

Článok 2: Opatrenia smerujúce k odstráneniu rasovej diskriminácie vo všetkých jej formách a k rozvoju porozumenia medzi všetkými rasami

A. Prijaté legislatívne a administratívne opatrenia

A.1. Novela Ústavy a zákona o organizácii ústavného súdu

3. Prijatím ústavného zákona č. 90/2001 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky (ďalej “Ústava”), s účinnosťou od 1. júla 2001 sa zabezpečila kontinuita aplikovania doteraz prijatých medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, a to v zmysle doplneného článku 154c Ústavy¹, ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2001. Táto úprava bola prijatá z dôvodu zmeny doterajšieho právneho stavu, týkajúceho sa medzinárodných zmlúv o ľudských právach po prijatí citovaného ústavného zákona. V zmysle tejto novelizovanej úpravy došlo k novému ponímaniu aplikovania medzinárodných zmlúv v rámci vnútroštátneho práva, podľa ktorej sa rozlišujú medzinárodné zmluvy, na ktoré je potrebný pred ich ratifikáciou súhlas Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej “Parlament”)² a

¹ Článok 154c novelizovanej Ústavy: “medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom pred nadobudnutím účinnosti tohto ústavného zákona, sú súčasťou jej právneho poriadku a majú prednosť pred zákonom, ak zabezpečujú väčší rozsah ústavných práv”.

² Článok 7 ods. 4 novelizovanej Ústavy: “Na platnosť medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodných zmlúv vojenskej povahy, medzinárodných zmlúv, z ktorých vzniká Slovenskej republike členstvo v medzinárodných organizáciách, medzinárodných hospodárskych zmlúv všeobecnej povahy, medzinárodných zmlúv, na ktorých vykonanie je potrebný zákon, a medzinárodných zmlúv, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb, sa vyžaduje pred ratifikáciou súhlas Národnej rady Slovenskej republiky”.

medzinárodné zmluvy, na ktoré sa takéto súhlas nevyžaduje³ a ktoré majú ex lege prednosť pred zákonom. Medzi takéto zmluvy sa radia predovšetkým medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách. Medzinárodné zmluvy, na ktoré je vyžadovaný súhlas parlamentu pred ratifikáciou, sú explicitne vymedzené a prezident alebo vláda pred tým, ako predloží dojednanú medzinárodnú zmluvu na rokovanie parlamentu môže podľa nového ustanovenia podať návrh na Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len Ústavný súd) na vyslovenie súladu takejto dojednanej medzinárodnej zmluvy s Ústavou alebo s ústavným zákonom. V tomto prípade ide o tzv. *preventívnu kontrolu ústavnosti*, to znamená, že účelom ustanovenia je predísť prípadným rozporom, resp. konfliktom medzi aplikovaním národného práva a ustanoveniami medzinárodnej zmluvy.

4. Podľa novelizovaného článku 127 Ústavy (účinného od 1. januára 2002), ktorý zaviedol inštitút ústavnej sťažnosti, rozhoduje Ústavný súd o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Ak Ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené uvedené práva alebo slobody a zruší takéto rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovať v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil uvedené práva alebo slobody obnovil stav pred porušením. Inštitút ústavnej sťažnosti sa stal od roku 2001 dôležitým efektívnym prostriedkom vnútroštátnej nápravy, ktorý eliminuje podávanie sťažností priamo na Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len ESĽP). Slovensko si uvedomuje, že najviac sťažností, ktorými sa ESĽP musí zaoberať, sa týka prietahov v konaní pred národnými súdmi. Preto novela zákona č. 38/1993 o Ústavnom súde č. 124/2002 umožňuje, aby Ústavný súd využil právomoc priznať primerané finančné zadosťučinenie sťažovateľom, ak došlo k zbytočným prietahom v konaní a tak zabránil, aby sa poškodený obrátil v tejto veci na ESĽP. Inštitút ústavnej sťažnosti tak, ako účinný vnútroštátny prostriedok nápravy, efektívne vylučuje možnosť kolízie meritórneho rozhodnutia Ústavného súdu a rozhodnutia ESĽP, keďže je potrebné sa najprv obrátiť na Ústavný súd a tak vyčerpať všetky účinné prostriedky nápravy na národnej úrovni.

5. Konanie o vyššie uvedenej ústavnej sťažnosti sa riadi dispozičnou zásadou. Sťažnosť môže podať fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá tvrdí, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom sa porušili jej základné práva alebo slobody, ak o ochrane týchto základných práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Ak Ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, v náleze označí, ktoré základné právo alebo sloboda a aké ustanovenie Ústavy alebo ústavného zákona boli porušené a akým konaním k tomuto došlo. Napadnuté rozhodnutie zruší a následne orgán, ktorý rozhodol vo veci v prvom stupni, je povinný vec znova prejednať a rozhodnúť, pričom je však viazaný právnym názorom Ústavného súdu.

A.2. Trestný zákon

6. V nadväznosti na jednotlivé ustanovenia Ústavy platný Trestný zákon zakotvuje trestno-právne postihy za konanie, ktorým dochádza k porušeniu rešpektovania ľudských práv

³ Článok 7 ods. 5 novelizovanej Ústavy: “Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi”.

a základných slobôd na základe rasovej diskriminácie, (viď Východisková, druhá, tretia periodická správa Slovenska čl.16 a čl. 90 – 92 a Aktualizácia Východiskovej, druhej a tretej periodickej správy Slovenska čl. 19 – 21).

7. Zákonom č. 253/2001 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa Trestný zákon v znení neskorších predpisov, sa doplnil ďalší nový znak do skutkových podstát rasovo motivovaných trestných činov (§ 196 ods. 2 – násilie proti skupine obyvateľov a proti jednotlivcovi, §198 – hanobenie národa, rasy presvedčenia, § 198a – podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti, § 219 ods. 1,2 písm. f - vražda , § 221 ods. 2 písm. b a § 222 ods. 2 písm. b – ublíženie na zdraví), ktorým je príslušnosť k etnickej skupine. Túto zmenu bolo potrebné vykonať v dôsledku problémov, ktoré sa vyskytli v praxi pri aplikovaní v danom období platnej právnej úpravy. Spornou tu bola otázka, či príslušnosť k rómskej menšine je príslušnosťou k inej rase. Zlomovým bol prípad, v ktorom Súd vyslovil názor, že Rómovia nie sú odlišnou rasou od Slovákov, ak sa hlásia k slovenskej národnosti, čo znamenalo, že v tom období platný TZ Súdu neumožnil postihnúť prísnejšie útoky voči nim, ktoré boli motivované protirómskou nenávisťou. Touto novelou bol tento nedostatok odstránený a dôslednejšie sa upravila predmetná oblasť.

8. Predmetná novela upravila rasovo motivované trestné činy ešte v ďalšej oblasti. Vypustila kritérium, podľa ktorého napadnutá osoba musela byť príslušníkom inej rasy. Na základe tejto zmeny sa môžu postihovať aj útoky s rasovým motívom na osoby rovnakej rasy (napr. blízka osoba ako páchatel'). Reagovalo sa tým aj na potrebu ochrániť ľudí, ktorí by sa pre svoju protirasistickú angažovanosť mohli stať tiež potencionálnymi obeťami takýchto útokov.

9. Zákonom č. 485/2001 Z.z, ktorým sa mení a dopĺňa Trestný zákon, rozšíril skutkovú podstatu trestného činu podpory a propagácie hnutí smerujúcich k potlačeniu práv a slobôd občanov tak, že sa vytvorila možnosť trestne postihovať nielen konanie spočívajúce vo verejnom prejavovaní sympatií k fašizmu a iným hnutiam preukázateľne smerujúcim k potlačeniu práv a slobôd občanov, ale aj konanie, ktoré hrôzy fašizmu a ostatných totalistických hnutí otvorene a verejne sponchybňuje, popiera, schvaľuje alebo sa ich snaží ospravedlniť.

10. Ďalšia novela Trestného zákona - zákon č. 421/2002 Z.z. nadobudla účinnosť 1. septembra 2002. Prostredníctvom nej sa do Trestného zákona zavádza § 259b nový trestný čin “zločin proti ľudskosti”, ktorého skutková podstata je definovaná zhodne so znením článku 7 Štatútu medzinárodného trestného súdu. Táto zmena bola prijatá v súvislosti s pristúpením Slovenskej republiky a následným procesom ratifikácie tzv. Rímskeho štatútu medzinárodného trestného súdu. Súčasne sa doplnením znenia § 15a Trestného zákona dopĺňa popri nepremlčateľnosti zločinu genocídia aj nepremlčateľnosť zločinov proti ľudskosti.

11. Horeuvedená novela taktiež výrazne postihuje koncepciu trestného činu obchodovania s ľuďmi a obchodovania s deťmi. Nová právna úprava obsahovo reaguje na Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi, ktorý je súčasťou Dohovoru OSN proti nadnárodnému zločinu a Slovensko ho podpísalo 15. novembra 2001.

12. Novela zohľadňuje opatrenia EÚ týkajúce sa boja s nezákonným obchodovaním s ľuďmi a sexuálneho vykorisťovania detí. Slovenská legislatíva sa tak snaží vytvárať podmienky na efektívne a čo najúčinnjšie postihovanie všetkých foriem obchodovania s ľuďmi, ktoré sú plne porovnateľné s legislatívou západoeurópskych krajín.

13. Trestný čin obchodovania so ženami sa v zmysle uvedených dokumentov zmenil tak, aby sa vzťahoval na obchodovanie s ľuďmi za účelom pohlavného styku alebo iného sexuálneho zneužívania, a to bez ohľadu na to, či ide o ženu, muža alebo dieťa. Tým sa zabezpečuje rovnosť pohlaví v zmysle čl. 12 Ústavy a čl. 1 a 3 Listiny základných práv a slobôd.

14. Samostatnou skutkovou podstatou sa stalo obchodovanie s ľuďmi za účelom ich vykorisťovania v zmysle najzávažnejších foriem, vrátane neoprávneného odoberania orgánov alebo tkanív. Prísnejšie sa postihuje stav, ak je trestný čin spáchaný proti vôli iného, ako aj spáchanie takýchto činov na účely prostitúcie. Zvýšenými trestnými sadzbami sa chránia osoby mladšie ako 18 rokov, resp. postihujú sa iné ťažšie následky, vrátane spáchania takých činov zločineckou skupinou.

15. Praktický výkon boja proti obchodovaniu s ľuďmi je v pôsobnosti Ministerstva vnútra. Na Prezídiu Policajného zboru bolo zriadené špecializované oddelenie na odhaľovanie obchodovania s ľuďmi a sexuálneho vykorisťovania, ktoré je v rámci organizačnej štruktúry Prezídia Policajného zboru zaradené na Úrade organizovanej trestnej činnosti. Ďalším útvarom zapájajúcim sa do boja proti obchodovaniu s ľuďmi je Úrad hraničnej a cudzineckej polície a v prvom polroku 2002 zriadená Národná jednotka boja proti nelegálnej migrácii.

16. Predmetná novela sa do istej miery dotýka aj otázok rasovej diskriminácie úpravou, ktorá prísnejšie postihuje páchatel'ov a zároveň chráni obe domáceho násillia. Jednou z najdôležitejších zmien, ktorá platí od septembra 2002 je skutočnosť, že ani pri objasňovaní priestupkov či vyšetřovaní trestných činov medzi blízkymi osobami vyšetřovateľ nepotrebuje súhlas poškodeného na trestné stíhanie. Výsluch maloletého dieťaťa pri domácom násillí je zaznamenávaný na video, aby dieťa nemuselo byť opätovne vypočúvané, a tak stresované. Podstatnou zmenou v Trestnom zákone je tiež zakotvenie zásady, že ak sa páchatel' dopustí trestného činu násillia proti jednotlivcovi, vydierania, znásillnenia, sexuálneho násillia alebo sexuálneho zneužívania voči blízkej a zverenej osobe, stihne ho prísnejší trest ako keby tento čin spáchal voči cudzej osobe. Zvýšila sa tiež celková sadzba za tieto trestné činy. Napríklad pri sexuálnom zneužívaní môže súd uložiť až desaťročný nepodmienečný trest. Za úmyselné utýranie blízkej alebo zverenej osoby na smrť hrozí vinníkovi trest od 12 do 15 rokov alebo až výnimočný trest.

17. Zákon už postihuje tzv. ekonomické násillie, za ktoré je potrestaný ten, kto blízku alebo zverenú osobu neodôvodnene obmedzuje v prístupe k jej majetku a tým jej spôsobí utrpenie. Rozšíril sa aj okruh osôb považovaných zákonom za blízku osobu. Za tú sa považuje okrem iných aj bývalý manžel, druh či bývalý druh, rodič spoločného dieťaťa i osoba, ktorá žila, alebo žije s páchatel'om v spoločnej domácnosti.

A.3. Príprava návrhu zákona o uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania

18. Návrh zákona o uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania konkretizuje obsah ustanovení o rovnosti a nediskriminácii, ktoré sú zakotvené v Ústave SR, v niektorých medzinárodných zmluvách a zákonoch. Obsahuje definície jednotlivých foriem diskriminácie (priama diskriminácia, nepriama diskriminácia, obťažovanie a neoprávnený postih, vrátane navádzania alebo pokynu k diskriminácii). Vychádza aj z potreby zabezpečiť subjektom práva takú ochranu proti všetkým formám diskriminácie založenú na čo najširšom (otvorenom) počte dôvodov, ktorá poškodeným obetiam zaručí možnosť domáhať sa adekvátnej a efektívnej súdnej ochrany, vrátane náhrady škody a nemajetkovej ujmy.

19. Jedným z cieľov tohto návrhu zákona je zabezpečiť jednotnú interpretáciu pojmu “diskriminácia” v prípadoch aplikácie práva tých osobitných predpisov, ktoré síce zakazujú diskrimináciu v jednotlivých oblastiach právom regulovaných spoločenských vzťahov (napr. ochrana spotrebiteľa, zamestnanosť a pod), avšak definície pojmu diskriminácie buď neobsahujú alebo obsahujú definície jednotlivých foriem diskriminácie iba čiastočne. Cieľom je zabezpečiť aj jednotnú interpretáciu pojmu diskriminácie a jej jednotlivých foriem aj v rozhodovacej praxi súdov.

20. V odpovedi na odporúčanie č. 12 Výboru uvádzame, že predkladaný návrh zákona zároveň dopĺňa aj špeciálnu právnu úpravu v oblasti pracovnoprávných vzťahov, v ktorej pojem diskriminácie je vymedzený užšie ako v navrhovanom antidiskriminačnom zákone. Návrh zákona okrem smernice Rady Európskej únie č. 43/2000, ktorá ustanovuje zásadu rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový a etnický pôvod v sebe subsumuje aj niektoré ustanovenia smernice Rady Európskej Únie č. 78/2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec rovnakého zaobchádzania v zamestnaní a zárobkovej činnosti.

21. Vláda Slovenskej republiky (ďalej len “vláda”) s týmto návrhom zákona vyslovila súhlas už v máji 2002, parlament sa však ním do konca svojho volebného obdobia nezaoberal.

22. Vláda sa vo svojom Programovom vyhlásení z októbra 2002 – okrem iného – zaviazala garantovať občianske slobody a všestranný rozvoj ľudských práv, ako aj bojovať proti všetkým formám intolerancie.

23. Z uvedeného dôvodu je pripravené nové znenie vládneho návrhu antidiskriminačného zákona, ktoré nadväzuje na predchádzajúci návrh, ale líši sa od neho v tom, že má za cieľ novelizovať aj pravidlá civilného súdneho procesu (Občiansky súdny poriadok) zavedením inštitútu preneseného dôkazného bremena na žalovaného v takzvaných prima facie prípadoch, to znamená vtedy, ak osoby, ktoré sa cítia byť poškodené z dôvodu diskriminácie predložia súdu dôkazy, z ktorých možno dôvodne usudzovať, že k diskriminácii došlo. Súčasne je dôležité zabezpečenie efektívnej aplikácie tohto zákona, ako aj ďalších súvisiacich právnych predpisov, a preto je potrebné vytvoriť aj inštitucionálne pozadie v podobe strediska, ktorá by v rámci svojej činnosti monitorovala a hodnotila dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania, spolupracovalo by s Európskym monitorovacím strediskom rasizmu a xenofóbie, uskutočňovalo by prieskumy a výskumy v tejto oblasti, sprostredkovávalo by právnu pomoc obetiam diskriminácie a iné. Nový návrh antidiskriminačného zákona preto obsahuje aj ďalšiu novelizáciu zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva.

A.4. Medzinárodné aktivity a implementácia medzinárodných dohovorov

24. V súvislosti s vyhlásením roka 2001 za Medzinárodný rok mobilizácie proti rasizmu a diskriminácii sa pod záštitou prezidenta republiky konala v Bratislave dňa 18. mája 2000 Národná konferencia proti rasizmu, xenofóbii, antisemitizmu a diskriminácii. Konferencia bola príspevkom k Európskej konferencii proti rasizmu, rasovej diskriminácii, xenofóbii a obdobnej intolerancii (11. - 13. októbra 2000, Štrasburg). Slovensko aktívne participovalo aj na Svetovej konferencii proti rasizmu, rasovej diskriminácii, xenofóbii a súvisiacej intolerancii (31. augusta - 8. septembra 2001, v Durbane). Súčasťou kampane medzinárodného spoločenstva pred Svetovou konferenciou bola aj iniciatíva Vysokkej komisárky OSN pre ľudské práva nazvaná “Tolerancia a rozmanitosť, Vízia pre 21. storočie”. Prezident Slovenskej republiky podpísal tento

dokument v januári 2001. Naša krajina sa aktívne podieľala i na ďalšom významnom podujatí medzinárodného významu, ktoré organizovala Rada Európy - na Konferencii európskych ministrov ľudských práv (3. - 4. novembra 2000, Rím). Počas konferencie v Ríme podpísala Slovenská republika Protokol č. 12 k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv, ktorý obsahuje všeobecnú antidiskriminačnú klauzulu.

25. Pre Slovenskú republiku nadobudol 17. februára 2001 platnosť Opčný protokol k Dohovoru OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien a 1. marca 2001 nadobudol platnosť Dodatokový protokol RE k Dohovoru o ochrane ľudských práv a dôstojnosti človeka v súvislosti s aplikáciou biológie a medicíny o zákaze klonovania ľudských bytostí. Slovensko dňa 30. novembra 2001 podpísalo I. Opčný protokol k Dohovoru OSN o právach dieťaťa, o účasti detí v ozbrojených konfliktoch a II. Opčný protokol k Dohovoru OSN o právach dieťaťa, o obchodovaní s deťmi, detskej prostitúcii a detskej pornografii. Taktiež podpísalo a ratifikovalo všetkých dvanásť medzinárodných dohovorov týkajúcich sa boja proti terorizmu, medzi inými aj Medzinárodný dohovor o potláčaní financovania terorizmu, ktorý nadobudol pre Slovensko platnosť 13. októbra 2002.

26. Vláda Slovenskej republiky (ďalej len "vláda") dňa 14. februára 2001 schválila stanovisko k posudku Poradného výboru Rady Výboru ministrov Rady Európy k implementácii Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín na Slovensku, ktoré bolo zverejnené v júni 2001 spolu s posudkom Poradného výboru. Z posudku Poradného výboru Výboru ministrov RE vyplýva, že pri implementácii Rámcového dohovoru sa vyskytli názorové rozdiely a s tým súvisiace obsahové problémy. Výbor ministrov Rady Európy prijal dňa 21. novembra 2001 rezolúciu o implementácii Rámcového dohovoru na Slovensku.

27. Slovensko podpísalo Európsku chartu regionálnych alebo menšinových jazykov (ďalej len "Charta") 20. februára 2001. Národná rada Slovenskej republiky vyslovila s ňou súhlas 19. júla 2001 a ratifikačná listina bola uložená u depozitára, generálneho tajomníka Rady Európy, 5. septembra 2001. Charta nadobudla platnosť pre Slovenskú republiku 1. januára 2002 a v oficiálnej Zbierke zákonov bola publikovaná 29. decembra 2001 pod č. 588/2001 Z.z..

28. V odpovedi na odporúčanie č. 8 Výboru uvádzame niektoré príklady praktickej aplikácie ustanovení Dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie súdmi, políciou a prokuratúrou.

- a) Najzávažnejším prípadom rasovo motivovaného trestného činu bol útok na rómsku rodinu v Žiline. Štyria sympatizanti hnutia skinheads sa v noci vlámali do rodinného domu a palicami udierali spiace dievčatá, ktorým spôsobili ublíženia na zdraví. Potom jeden z nich udrel matku detí do hlavy tak, že jej spôsobil smrť. Všetci štyria páchatelia boli už právoplatne odsúdení v zmysle platného trestného zákona v súlade s článkom 4 a 6 Dohovoru na nepodmienečné tresty odňatia slobody vo výmere sedem, päť, štyri a tri roky.
- b) Po rozsiahlom preverovaní sa začalo trestné stíhanie a vznieslo obvinenie pre trestný čin podľa § 260 ods. 1 a 2 písm. a/ Trestného zákona v súlade s článkom 4. písmena a) a b) Dohovoru proti dvom vyhotovovateľom a rozširovateľom tlačovín pod názvom Edelweis a Biely boj, obsahujúcim články a kresby, ktoré propagovali hnutie smerujúce k potlačeniu práv a slobôd občanov a hlásali národnostnú, rasovú a náboženskú nenávisť? Na oboch obvinených podal prokurátor obžalobu. Súd ešte s konečnou platnosťou nerozhodol.

- c) Ďalším mimoriadne závažným trestným činom podľa § 260 ods. 1 a. 2 písm. a/ Trestného zákona v súlade s článkom 4. písmena a) Dohovoru spáchaným v roku 2000 bola príprava, vydanie a distribúcia do predaja knihy Adolfa Hitlera Mein Kampf. Pre tento trestný čin boli ako spolupáchatelia stíhané dve osoby. Vzhľadom na skutočnosť, že obaja obvinení mali české štátne občianstvo a žijú v Česku, bolo ich trestné stíhanie po vykonaní celého vyšetrovania podľa príslušných ustanovení zákona odovzdané do Českej republiky.
- d) Po zásahu polície na zhromaždení prívržencov hnutia skinheads, ktoré sa pod rúškom tanečnej zábavy uskutočnilo v septembri 2001 v obci Papradno, je osem mladíkov trestne stíhaných v súlade s článkom 4 písmena a) a b) Dohovoru preto, že svojim odevom, ozdobeným rôznymi symbolmi ako napr. modifikáciou hákového kríža a inými, verejne prejavovali svoje sympatie k fašizmu.
- e) Po ďalšom zásahu polície vo Svrčinovci, kde sa konalo stretnutie, na ktorom bola hraná prostredníctvom počítača hudba propagujúca hnutie Skinheads a "Tretiu ríšu" bolo začaté trestné stíhanie a vznesené obvinenie proti 12 páchatelom pre trestné činy podpory a propagácie hnutí smerujúcich k potlačeniu práv a slobôd občanov podľa § 260 ods. 1 a 2 písm. a/ alebo podľa § 261 Trestného zákona v súlade s článkom 4 Dohovoru. Jeden z obvinených je vo väzbe.
- f) Ďalej sa vedú viaceré trestné stíhanie pre rovnaké trestné činy pre propagovanie neonacistických, rasistických myšlienok, vydávaním a distribúciou piesní takéhoto obsahu. Išlo o hudobnú skupinu Doctor Martens Skinheads a Justícia.

Dôslednejšiu aplikáciu praktickej implementácie Dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie a to nielen v oblasti trestných činov by mal zabezpečiť Zákon o rovnakom zaobchádzaní – antidiskriminačný zákon, ktorý je práve v legislatívnom procese schvaľovania.

A.5. Orgány oprávnené konať v prípadoch prejavov diskriminácie a orgány, ktoré monitorujú prejavy diskriminácie

Podpredseda vlády pre ľudské práva, menšiny a regionálny rozvoj

29. Vláda zriadila v roku 1998 post podpredsedu vlády pre ľudské práva, menšiny a regionálny rozvoj, ktorý tvoril koordinujúci orgán v týchto oblastiach. Pod jeho predsedníctvom pôsobí Rada vlády SR pre národnostné menšiny a etnické skupiny a Rada vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie. V Rade vlády SR pre národnostné menšiny a etnické skupiny majú jednotlivé reprezentatívne občianske združenia jednotlivých národností svojich zástupcov v tomto počte: maďarské 3, rómske 2, rusínske 2, ukrajinské, chorvátske, nemecké, židovské, bulharské, poľské a moravské po jednom.

30. Pôsobnosť podpredsedu vlády po parlamentných voľbách v roku 2002 bola novou vládou zmenená. Od októbra 2002 vyššie uvedené kompetencie vykonáva podpredseda vlády pre európsku integráciu, ľudské práva a menšiny.

31. Jeho odborný útvar (Sekcia ľudských práv a menšín Úradu vlády SR) spolupracoval na tvorbe zákona o verejnom ochrancovi práv, vypracoval obidva návrhy antidiskriminačného

zákona, spolupracoval pri novelizácii zákona o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva, pripravil a koordinoval realizáciu a vyhodnotenie Akčného plánu predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných prejavov intolerancie (ďalej len “Akčný plán”) na roky 2000 – 2001 a Akčného plánu na roky 2002 – 2003, úzko spolupracoval s mimovládnyimi organizáciami pri realizácii reklamných kampaní proti rasizmu “Usvedčený farbou”, “Rasizmus je tvoj problém”, pripravil projekty Phare kofinancované zo štátneho rozpočtu: “Zlepšenie situácie Rómov na Spiši” (1998 – 2001), “Program tolerancie k menšinám” (1999 – 2002), “Zlepšenie situácie Rómov v Slovenskej republike” (2000 - 2003), “Podpora Rómskej menšiny v oblasti vzdelávania (2001 - 2004)”, “Podpora infraštruktúry pre rómske osady” (2001 - 2004), koordinoval, resp. koordinuje realizáciu týchto projektov. Uvedené projekty Phare, ako aj Akčné plány sú prístupné verejnosti aj na internetovej stránke Úradu vlády SR <http://www.government.gov.sk/> Údaje o projektoch uvádzame na základe bodu 19. Záverečného stanoviska Výboru ako súčasť odpovede na odporúčania Výboru v bodoch 8 až 16.

Splnomocnenec vlády pre rómske komunity

32. Vláda vo februári 1999 zriadila post splnomocnenca vlády na riešenie otázok rómskej národnostnej menšiny, ktorý sa popri ďalších inštitucionálnych mechanizmoch na ochranu ľudských práv koncentrovane zameriava na rómsku menšinu a jej problémy. Sekretariát splnomocnenca vlády je organizačne začlenený do štruktúry Úradu vlády Slovenskej republiky. V marci 2001 došlo k zmene na poste splnomocnenca vlády, v septembri 2001 i k zmene štatútu a organizačnej štruktúry sekretariátu. Novým štatútom sa zriadila Medzirezortná komisia pre záležitosti rómskych komunít ako poradný orgán vlády. Na základe štatútu splnomocnenca vlády pre rómske komunity splnomocnenec navrhuje, koordinuje a kontroluje činnosti smerujúce k riešeniu záležitostí rómskych komunít, navrhuje a po odsúhlasení vládou realizuje systémové riešenia na dosiahnutie rovnoprávneho postavenie občanov – príslušníkov rómskej menšiny. Sekretariát splnomocnenca monitoruje problémy rómskych komunít a spolupracuje s ministerstvami, orgánmi miestnej štátnej správy a samosprávy. Splnomocnenca vymenúva a odvoláva vláda. Na zabezpečenie podpory splnomocnenca v rámci východoslovenského regiónu sa v októbri 2001 v Prešove zriadilo detašované pracovisko sekretariátu splnomocnenca vlády.

Parlamentný výbor pre ľudské práva a národnosti

33. V rámci Parlamentu bol kreovaný výbor identického zamerania – Parlamentný výbor pre ľudské práva a národnosti, ktorý sa od októbra 2002 nazýva Parlamentný výbor pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien.

Inštitút ombudsmana (verejného ochrancu práv)

34. Ústavný základ pre zriadenie inštitútu ombudsmana vytvoril ústavný zákon č. 90/2001 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov. Novelizáciou ôsmej hlavy Ústavy “Prokuratúra Slovenskej republiky a ombudsman” sa článkom 151a zakotvil inštitút ombudsmana.

35. Dňa 4. decembra 2001 bol v slovenskom parlamente prijatý zákon č. 564/2001 Z.z. o ombudsmanovi, ktorý bližšie vymedzuje jeho kompetencie. Dňa 19. marca 2002 bol do funkcie prvého slovenského ombudsmana zvolený p. Pavel Kandráč.

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva.

36. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva (ďalej "Stredisko") bolo zriadené zákonom č. 308/1993 Z.z. zo dňa 15. decembra 1993. Zákon nadobudol účinnosť 1. januára 1994. Napriek tomu, že vláda každoročne financuje Stredisko v sume viac ako 5 miliónov korún, Stredisko si dostatočne neplní svoje funkcie stanovené zákonom a Štatútom. V súlade s právom EÚ sa preto navrhuje novelizovať tento zákon. Stredisko by tak mohlo v blízkej budúcnosti plniť aj úlohy monitorovacieho strediska v oblasti diskriminácie, vrátane monitoringu dodržiavania práv dieťaťa.

37. Z vyššie uvedených dôvodov prebieha v súčasnosti proces, ktorého cieľom je sprehľadniť činnosť Strediska a doplniť jeho činnosť o monitorovanie a hodnotenie implementácie dohovorov Rady Európy a Organizácie spojených národov ratifikovaných vládou Slovenskej republiky, ktoré sa týkajú ochrany ľudských práv a slobôd vrátane práv dieťaťa do právneho systému krajiny.

38. Legislatívna rada vlády Slovenskej republiky súhlasila v novembri 2002 s návrhom novely zákona o zriadení Strediska pre ľudské práva, ktorej cieľom je sprehľadniť jeho činnosť. Novela zákona by tak mala byť po jeho schválení vládou predmetom schvaľovania Parlamentom začiatkom roku 2003.

Monitorovacie stredisko rasizmu a xenofóbie

39. V zmysle nariadenia ministerstva vnútra č. 27/2001 o postupe v oblasti boja s extrémizmom a o zriadení monitorovacieho strediska rasizmu a xenofóbie bolo zriadené monitorovacie stredisko rasizmu a xenofóbie. V súčasnosti túto prácu vykonáva Prezídium Policajného zboru a na každom krajskom riaditeľstve Policajného zboru je určený jeden pracovník na riešenie problematiky extrémizmu. Títo policajti sa zaoberajú problematikou ľavicového aj pravicového extrémizmu.

Komisia pre riešenie rasovo motivovaného násillia

40. V odpovedi na odporúčanie č. 10 Výboru uvádzame: V pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky bola koncom roku 2001 zriadená Komisia na riešenie rasovo motivovaného násillia. Jej členmi sú v súčasnosti zástupcovia jednotlivých služieb Prezídia Policajného zboru (kriminálna polícia, poriadková polícia), sekcie vyšetrovania a kriminalisticko-expertíznych činností, Akadémie Policajného zboru a Odborového zväzu polície. Na stretnutie komisie sú prizývaní aj zástupcovia sekretariátu splnomocnenkyne vlády pre rómske komunity a pracovníčka Generálnej prokuratúry. Členmi tejto komisie sú taktiež predstavitelia mimovládnych organizácií (nadácia Občan a demokracia, občianska iniciatíva Ľudia proti rasizmu...). Toto pracovisko je zriadené na monitorovanie problémov so zjavnou rasovou diskrimináciou zo strany polície. Komisia sa stretáva pravidelne štvrt'ročne vo vopred určených termínoch, kde sa sústreďujú všetky poznatky a problémy, ktoré sa následne operatívne riešia. Prvé zasadnutie Komisie sa uskutočnilo 6. decembra 2001.

Iné orgány

41. Medzi ďalšie inštitucionálne mechanizmy pôsobiace v oblasti ochrany a dodržiavania práv osôb patriacich k národnostným menšinám možno uviesť Sekciu ľudských práv a menšín Úradu vlády. Z ministerstiev sú to predovšetkým Ministerstvo zahraničných vecí (Odbor

ľudských práv), Ministerstvo školstva (Sekcia pre školstvo na národnostne zmiešanom území, Štátny pedagogický ústav, metodické centrá a pri nich zriadené kluby učiteľov rómskych detí), Ministerstvo kultúry (Sekcia menšinových kultúr) a Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny (Sekcia sociálnej inklúzie). Medzi orgány, ktoré sú oprávnené konať patrí aj Generálna prokuratúra, Ministerstvo vnútra a Ministerstvo spravodlivosti.

A.6. Štátne preventívne programy na potláčanie rasovo motivovaného násillia a zabraňujúce diskriminácii

42. Sekretariát splnomocnenca vlády pre rómske komunity v novembri 2001 organizoval odborný seminár pod názvom Rómovia a ľudské práva. Program bol rozdelený do troch blokov – prejavy diskriminácie Rómov v každodennom živote, pozitívne modely riešenia diskriminácie, odporúčania na koncepciu riešenia problémov. Na seminári sa zúčastnili zástupcovia Úradu vlády, Informačnej kancelárie Rady Európy, zástupcovia rómskych mimovládnych organizácií (ďalej len MVO).

43. Sekretariát splnomocnenca pripravil a v priebehu roka 2002 realizoval mediálnu kampaň “Všetci sme občania Slovenska”, ktorej cieľom bolo ovplyvňovanie všeobecnej verejnej mienky o Rómoch a prekonávanie stereotypných postojov z oboch strán mediálnymi prostriedkami.

44. S cieľom zintenzívnenia boja proti akejkoľvek diskriminácii Vláda v celkovej výške cca 2,5 milióna Sk finančne podporila ďalšie aktivity, ktoré sú zamerané na zvyšovanie tolerance v spoločnosti. Finančné prostriedky budú vyčlenené z rezervy Vlády na rok 2003. Ide o tieto aktivity:

- a) Konferencia o predmete a účele navrhovaného zákona o uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania (tzv. antidiskriminačného zákona), ktorej cieľom bude predstaviť predmet, účel a význam navrhovaného zákona o uplatňovaní zásady rovnakého zaobchádzania.
- b) Filmový festival o národnostných menšinách (Minority Film Festival, ktorý nadväzuje na zrealizovaný Program Phare „Tolerancia k menšinám“. Cieľom festivalu je prostredníctvom filmov o národnostných menšinách priblížiť ich život, tradície a spolunažívanie s majoritným obyvateľstvom.
- c) Kampaň k antidiskriminačnému zákonu o jeho účele a obsahu prostredníctvom abribusov, vysielania spotu v Slovenskej televízii, prípadne diskusných relácií.
- d) Futbal proti rasizmu.
- e) Program seminárov pre študentov vysokých škôl o demokracii a ľudských právach so zameraním na multikulturalizmus.
- f) Vzdelávacie semináre na podporu predchádzania diskriminácie žien a boja proti domácemu násilliu. Vláda podporí vzdelávanie profesionálok pracujúcich v krízových centrách pre obeť násillia na ženách a v ženských domoch.

Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerance na obdobie rokov 2000 – 2001

45. Vláda s cieľom predchádzania všetkým formám diskriminácie v súlade s Dohovorom spracúva krátkodobé (dvojočné) stratégie na eliminovanie tohto javu v našej spoločnosti pod názvom Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných prejavov intolerance. Dňa 3. mája 2000 schválila svoj prvý Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerance na obdobie rokov 2000 – 2001 (ďalej len “Akčný plán”), ktorý bol zameraný na zvyšovanie vedomostnej úrovne občanov Slovenskej republiky v oblasti ľudských práv v súvislosti s prebiehajúcou Dekádou OSN pre vzdelávanie k ľudským právam, ako aj na predchádzaní týmto negatívnym javom a posilňovaní právneho vedomia občanov v oblasti efektívneho využívania ochranných prostriedkov. Účelom bolo tiež posúdiť, či legislatívne opatrenia proti týmto javom boli dostatočné.

46. V rámci Akčného plánu sa realizovali tieto aktivity:

- a) zriadenie Koordinačného výboru na realizáciu Akčného plánu predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerance,
- b) uskutočnenie Národnej konferencie zameranej na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerance,
- c) vzdelávanie k tolerancii a vzájomnej úcte v duchu Dekády OSN pre vzdelávanie k ľudským právam,
- d) vzdelávanie profesijných skupín, ktoré pri výkone svojho povolania majú vplyv na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerance,
- e) uskutočnenie informačnej kampane v oblasti predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerance.

47. V súvislosti s realizáciou Akčného plánu sa uskutočnili *mediálne kampane*, ktoré predstavujú silný prostriedok zameraný na ovplyvnenie spoločnosti smerom k vytvoreniu tolerantnejšieho prostredia.

Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerance na obdobie rokov 2002 – 2003.

48. Akčný plán 2002 – 2003 bol schválený vládou 6. marca 2002 ako pokračovanie Akčného plánu 2000 - 2001 a to na základe prioritných úloh vlády vyplývajúcich z Pravidelnej správy Európskej komisie o pripravenosti Slovenskej republiky na členstvo v Európskej únii z 13. novembra 2001. Podobne ako Akčný plán 2000 - 2001 je aj Akčný plán 2002 – 2003 zameraný na zvýšenie tolerance spoločnosti a predchádzanie všetkým formám diskriminácie prostredníctvom rôznych aktivít príslušných rezortov, MVO a ďalších subjektov zaoberajúcich sa touto problematikou. Aktivity Akčného plánu 2002 – 2003 sú rozdelené podľa viacerých oblastí, ako je vzdelávanie, kultúrne aktivity, pozdvihnutie rómskych komunít, boj proti

extrémizmu a podobným javom, predchádzanie diskriminácii, rasizmu, xenofóbie a obdobnej intolerancii v rôznych oblastiach.

49. Vláda vo februári 2003 schválila vyhodnotenie plnenia Akčného plánu predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerance na obdobie rokov 2002-2003 za prvý polrok jeho plnenia t.j. marec-august 2002.

A.7. Reklamné kampane

50. V odpovedi na odporúčanie Výboru č. 15 uvádzame: Úrad vlády zorganizoval antidiskriminačnú kampaň v slovenskej televízii (december 2000 – január 2001). Keďže táto kampaň mala pozitívny ohlas, vláda ho podporila čiastkou 499.000,- Sk

Reklamná kampaň “Usvedčený farbou”

51. Kampaň bola adresovaná širokej verejnosti – jej cieľom bolo vyvolať záujem o tému rasizmu a diskusiu o tejto problematike. Bola jednou z častí reklamnej kampane proti rasizmu občianskej iniciatívy Ľudia proti rasizmu. Motívom tejto kampane bolo “dieťa s rukami v putách”, čo malo čo najapelaťvnejšie zapôsobiť na verejnosť, aby si každý uvedomil, že rasové predsudky a rasizmus by nemali mať v spoločnosti miesto. Dosah tejto kampane bol celoslovenský, o čom svedčia aj reakcie verejnosti na ňu, ktoré boli realizátorovi adresované zo všetkých oblastí Slovenska. Podľa agentúry Markant ju zaregistrovalo až 44% občanov a z toho 67% ju vnímalo pozitívne. Úrad vlády sa na nej podieľal sumou 200 000 Sk.

Prevádzkovanie internetovej stránky www.rasizmus.sk

52. Na zriadení internetovej stránky www.rasizmus.sk sa podieľal aj Úrad vlády čiastkou 60.000 Sk

Reklamná kampaň “Rasizmus je aj Tvoj problém”

53. Za účelom, aby kampaň proti rasizmu mala skutočný dosah na verejnosť a bola vedená efektívne, bola pripravená kampaň pod názvom “Rasizmus je aj tvoj problém”. Táto kampaň organizovaná občianskou iniciatívou Ľudia proti rasizmu prebiehala v predvianočnom období roku 2001, s čím korešponduje aj jej jemnejší motív, ktorým je srdce – vytvorené spojením dvoch rôznych ľudských rúk. Kampaň sa realizovala s celoslovenským dosahom, v rámci čoho sa využili formy prezentácie ako sú billboardy, plagáty, tlačové aj elektronické médiá. Podieľal sa na nej aj Úrad vlády čiastkou 174 000 Sk.

A.8. Štúdiá o etnickom zložení obyvateľstva

54. V odpovedi na odporúčanie č. 7 uvádzame: Podľa výsledkov sčítania ľudu z mája 2001 žije na Slovensku 89 920 (1,67%) občanov hlásiacich sa k rómskej národnosti. Percentuálne najviac obyvateľov rómskej národnosti žije v Prešovskom kraji (4%) a v okrese Kežmarok (8,8%). Podľa odborných odhadov sa však súčasný počet obyvateľov rómskeho pôvodu pohybuje v rozmedzí od 360 do 420 tisíc. Pred minuloročným sčítaním ľudu vláda prostredníctvom programu “Prihlás sa k svojej identite” podporila kampaň, vďaka ktorej rómske noviny

Romano nevo lil distribuovali 16 tisíc motivačných plagátov. Napriek tejto kampani i ďalším pozitívnym krokom (sčítacie hárky boli preložené i do rómskeho jazyka, Štatistický úrad vyzýval Rómov, aby sa hlásili za sčítacích komisárov, rôzne kampane organizované rómskymi MVO) sa k rómskej národnosti prihlásilo len o približne 15 tisíc viac občanov ako v roku 1991. Naďalej tak pretrváva kríza národnej a etnickej identity rómskeho etnika.

55. Špecifickým problémom naďalej zostáva existencia rómskych osád, ktorých je na Slovensku 620 a žije v nich takmer 130 tisíc ľudí. Pre tieto osady je charakteristická vysoká úroveň nezamestnanosti, nízka vzdelanostná úroveň, vysoká natalita, minimálne hygienické návyky a vysoká miera dištancu zo strany majoritnej spoločnosti. Z obyvateľov, žijúcich v týchto osadách je zamestnaných približne 6 400 občanov a 1 500 občanov sa pripravuje na výkon povolania. Územné rozloženie rómskych komunít je nerovnomerné. Ich najvyššia koncentrácia je na východe krajiny a v južných okresoch stredného Slovenska. Na tomto území žije približne 2/3 Rómov.

56. Miera chudoby Rómov na Slovensku je určovaná dvoma základnými faktormi: úrovňou regiónu (jeho ekonomickou situáciou, štruktúrou zamestnanosti, vzdelanostnou štruktúrou, typom infraštruktúry) a v nadväznosti na to mierou ich integrácie (čím viac je rómska komunita izolovanejšia, tým je miera chudoby vyššia).

57. Pokusy o spoločenskú integráciu komunít z rómskych osád narážajú v niektorých prípadoch na nevôľu zo strany samotných Rómov, ktorí po dlhé roky žili separovane a izolacionisticky.

58. Vláda sa ale napriek tomu usiluje realizovať efektívnu koncepciu integrácie rómskeho etnika do majoritnej spoločnosti.

B. Opatrenia realizované na úseku polície, prokuratúry a justície

B.1. Rozhodnutia a opatrenia smerujúce k zákazu diskriminácie

59. Rozhodujúcimi aktivitami rezortu ministerstva vnútra za posledné 2 roky bolo zriadenie Komisie na riešenie rasovo motivovaného násillia, vyčlenenie špecializovaných pracovníkov na monitorovanie extrémizmu na Prezídium Policajného zboru a na krajských riaditeľstvách Policajného zboru a zapojenie III. sektoru do riešenia tohto problému.

60. V odpovedi na odporúčanie Výboru č. 10 uvádzame:

Príkladmi aktivít polície v boji proti rasovej intolerancii sú:

- a) Vydanie Metodiky odhaľovania, objasňovania a dokumentovania trestnej činnosti motivovanej rasovou, národnostnou a inou neznášanlivosťou alebo páchanej priaznivcami extrémistických skupín. Metodika je zameraná predovšetkým na zmapovanie a prezentovanie pravicovo orientovaných extrémistických rasovo zameraných skupín. Upozorňuje na symboliku, ktoré tieto hnutia používajú a odporúča postupy pri odhaľovaní rasovo motivovanej trestnej činnosti. Táto slúži na to, aby sa predovšetkým polícia oboznámila s formami, metódami páchania a postupmi smerujúcimi k čo najefektívnejšiemu dokumentovaniu tejto trestnej činnosti. V roku 2002 bola v spolupráci s Nadáciou otvorenej spoločnosti realizovaná dotlač Metodiky

odhaľovania, objasňovania a dokumentovania trestnej činnosti motivovanej rasovou, národnostnou a inou neznášanlivosťou alebo páchanej priaznivcami extrémistických skupín. Taktiež boli v roku 2002 v spolupráci s Nadáciou otvorenej spoločnosti a Občianskou iniciatívou Ľudia proti rasizmu vydané kartičky s pomocným grafickým zobrazením symboliky extrémistických skupín, ktoré boli distribuované všetkým príslušníkom Policajného zboru zaradeným v priamom výkone služby.“.

- b) Aktivizácia polície v snahe zapojiť do boja proti rasovo motivovanej trestnej činnosti všetky zainteresované subjekty. Iniciatívu v tomto smere vyvinuli MVO, predovšetkým občianska iniciatíva Ľudia proti rasizmu, nadácia Občan a demokracia, Nadácia otvorenej spoločnosti, občianske združenie ZEBRA a Liga aktivistov pre ľudské práva. Do činnosti komisie sa okrem útvarov Prezídia Policajného zboru zapojila aj sekcia vyšetrovania a generálna prokuratúra. Na základe tejto aktivity bola zriadená ministrom vnútra **“Komisia na riešenie rasovo motivovaného násillia”**. Komisia sa stretáva pravidelne štvrt'ročne a rieši aktuálne problémy. Z doterajšej krátkej činnosti komisie vyplynulo niekoľko zaujímavých podnetov a aktivít:
- c) potreba spracovať Národnú stratégiu boja proti rasovo motivovanému násilliu. Jej súčasťou by mala byť dôsledná analýza stavu extrémizmu a xenofóbie na území Slovenska. Do tejto analýzy by sa mali zakomponovať tiež problémy početnosti výskytu rasovo motivovaného násillia a xenofóbie, prípady výskytu ďalších, s touto problematikou spojených negatívnych javov,
- d) Úrad kriminálnej polície má za úlohu spracovať výročnú správu o extrémizme na Slovensku a táto bude následne zverejnená na internete,
- e) pracovníci MVO prejavili záujem aktívne sa podieľať na tvorbe výučbovej skladby policajtov na stredných odborných školách Policajného zboru (ďalej len “SOŠ PZ”). V zásade presadzujú intenzívnejšie a efektívnejšie výučbu základných ľudských práv predovšetkým prostredníctvom modelových situácií,
- f) počas činnosti Komisie na riešenie rasovo motivovaného násillia sa otvoril problém, či a kde došlo k pochybeniu, resp. protiprávnemu konaniu zo strany policajtov. Takéto prípady sú prostredníctvom členov komisie skúmané príslušnými útvarmi Policajného zboru.

61. V krajine je približne 80 príslušníkov policajného zboru, ktorí sú rómskej národnosti. Je možné sa domnievať, že zvýšením počtu príslušníkov policajného zboru rómskej národnosti dôjde zároveň k výraznejšej akceptácii tohto etnika políciou i naopak.

62. Generálna prokuratúra začala spolupracovať so špecialistami pre rasovo motivovanú trestnú činnosť na Prezídium Policajného zboru a na Sekcii justičnej polície Policajného zboru s cieľom operatívne riešiť aplikačné a iné problémy vyskytujúce sa v praxi orgánov činných v prípravnom trestnom konaní, čo už prinieslo pozitívne výsledky.

63. Na generálnej prokuratúre a na každej okresnej a krajskej prokuratúre bol ustanovený prokurátor - špecialista pre vykonávanie dozoru nad trestným stíhaním rasovo motivovaných trestných činov. Prokuratúra súčasne monitoruje správy o trestnej činnosti tohto druhu v oznamovacích prostriedkoch a reaguje na ne pokynmi na začatie trestného stíhania.

64. V rokoch 2000 - 2001 prokuratúra nadviazala spoluprácu s viacerými štátnymi inštitúciami a mimovládnyimi organizáciami, ktorých činnosť je zameraná na ochranu práv menšín (napr. Sekcia ľudských práv a menšín Úradu vlády, Úrad splnomocnenkyne vlády pre rómske komunity, Liga aktivistov pre ľudské práva, Ľudia proti rasizmu, Nadácia občan a demokracia a ZEBRA).

B.2. Národný systém na monitorovanie rasizmu a iných prejavov diskriminácie

65. Odborom násilnej kriminality úradu kriminálnej polície prezídia policajného zboru bolo spracované nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 27/2001 o postupe v oblasti boja s extrémizmom a o zriadení **Monitorovacieho strediska rasizmu a xenofóbie** od 1.4.2001. Účelom je okrem iného aj zefektívnenie práce Policajného zboru pri predchádzaní, odhaľovaní a dokumentovaní trestnej činnosti páchanej extrémistami a zabezpečenie účinnejšieho boja proti rasizmu a xenofóbii. V súčasnosti vyvíja Monitorovacie stredisko aktivity na zavedenie informačného systému EXTREM, prostredníctvom ktorého sa budú spracovávať relevantné informácie k uvedenej problematike. V roku 2002 bola po prvýkrát spracovaná Výročná správa o stave a vývoji extrémizmu na území nášho štátu za rok 2001, ktorá je zverejnená na webovej stránke ministerstva vnútra www.minv.sk aj v anglickom jazyku.

C. Riešenia problematiky rómskej populácie v Slovenskej republike

66. Zásady vládnej politiky k Rómom (ďalej iba "Zásady") boli schválené 9. apríla 1991. Otázka právneho postavenia Rómov ako etnického spoločenstva bola v Zásadách riešená priznaním etnického statusu ekvivalentného postaveniu ostatných menšín žijúcich na Slovensku, čo znamenalo uznanie Rómov za národnosť.

67. V zmysle Ústavy a Programového vyhlásenia vlády z roku 1998 sa základným princípom politiky vlády pri riešení problémov Rómov stala podpora konkrétnych programov na integráciu rómskej menšiny do života spoločnosti a súčasné vytvorenie potrebnej organizačnej štruktúry. Zámerom vlády je tiež nasmerovať prostriedky do dlhodobého programu výchovy a vzdelávania rómskych detí a podporovať zamestnanosť a do zlepšovania kvality života zainteresovať rómsku komunitu. Cieľom vlády je vytvoriť v tejto krajine multikultúrnu spoločnosť, schopnú a ochotnú rešpektovať ľudí s odlišnými tradíciami, zvykmi, kultúrou a jazykom. Zároveň je potrebné integrovať rómsku komunitu do spoločnosti pri zachovaní špecifik tejto národnostnej menšiny. Plná integrácia sa však dá uskutočniť len za predpokladu, že táto minorita bude emancipovaná a majorita bude súčasne schopná tolerovať jej odlišnosti.

68. Uvedomujúc si rozsah a zložitosť problémov rómskej národnostnej menšiny a jej spolužitia s majoritou zorganizoval podpredseda vlády pre ľudské práva, menšiny a regionálny rozvoj s podporou nadácie Friedrich Ebert Stiftung v marci 1999 v Čilistove pracovné stretnutie expertov, tzv. okrúhly stôl na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny. Stretnutia sa zúčastnili zástupcovia štátnej správy, cirkví, rómskych organizácií, kultúrnych a menšinových spolkov, zástupcovia veľvyslanectiev a iných dôležitých medzinárodných inštitúcií. Účastníkom diskusie bol aj vysoký komisár OBSE pre menšiny Max van der Stoep. V Čilistove sa vypracovali a prijali odporúčania vláde, ktoré sa neskôr premietli do pripravovanej Stratégie na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny.

69. Vo februári 1999 vláda zriadila post Splnomocnenca vlády na riešenie problémov rómskej menšiny. Splnomocnenec vlády v spolupráci s British Know How Fund zorganizoval v apríli

1999 druhý okrúhly stôl, pri ktorom rokovali predovšetkým zástupcovia rómskych strán a občianskych združení. Na základe výsledkov týchto dvoch stretnutí ako aj práce odborníkov bol na úrade splnomocnenca vlády vypracovaný a predložený vláde spomínaný návrh dlhodobého koncepčného riešenia rómskej problematiky na Slovensku. Materiál s názvom **Stratégia vlády Slovenskej republiky na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny – I. etapa** (ďalej len “Stratégia”) bol predložený a prediskutovaný aj Radou vlády pre národnostné menšiny a etnické skupiny. Následne bola Stratégia 27. septembra 1999 schválená vládou ako ťažiskový materiál, ktorým sa stanovili priority riešenia rómskeho problému na rôznych úrovniach a v rôznych časových úsekoch. V niektorých častiach zachováva kontinuitu a nadväzuje tým na pozitívne príklady v minulosti.

70. V auguste 1999 vláda schválila materiál **Správa o stave riešenia rómskej problematiky**, ktorým boli rezortom a splnomocnencovi vlády na riešenie problémov rómskej menšiny uložené viaceré úlohy.

71. Dňa 3. mája 2000 vláda prijala materiál **Rozpracovaná stratégia vlády Slovenskej republiky na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny do súboru konkrétnych opatrení na rok 2000 - II. etapa**. Prostredníctvom rozpracovanej stratégie sa zapojila štátna správa na všetkých svojich úrovniach do spolupráce s miestnymi MVO. Materiál predstavuje druhú etapu stratégie vlády, ktorú možno charakterizovať ako súbor konkrétnych úloh na realizáciu zámerov, ktoré boli schválené v rámci prvej etapy stratégie. Uvádzané úlohy sú výsledkom práce a návrhov zdola. Zodpovedným za koordináciu plnenia prijatých opatrení je splnomocnenec vlády na riešenie problémov rómskej menšiny. Na jej úspešnú realizáciu sa predpokladá spolupráca s rómskymi i nerómskymi občianskymi združeniami a MVO.

72. V odpovedi na odporúčanie č. 13 Výboru uvádzame: Dňa 10. apríla 2002 prijala vláda uznesenie č. 357, ktorým schválila Priority vlády SR vo vzťahu k rómskym komunitám na rok 2002 a ktorého súčasťou je aj Komplexný rozvojový program rómskych osád a Program sociálnych terénnych pracovníkov. Oba programy sú zamerané na zlepšenie situácie vo vybratých rómskych osadách prostredníctvom budovania bývania a infraštruktúry, podpory vzdelávania, hľadania možností ich ekonomického rozvoja, podpory podnikania a realizácie sociálnej terénnej práce.

C.1. Oblasť výchovy a vzdelávania Rómov

73. Od roku 2000 prebiehal na Slovensku výskum postavenia rómskeho dieťaťa a žiaka v školskom výchovno-vzdelávacom systéme. Výskum bol ukončený v septembri 2002. Podľa výsledkov výskumu bolo v školskom roku 2000/2001 v podmienkach materských škôl zaškolených 128 918 detí, z toho 4391 rómskych, čo predstavuje 3,41% z celkovej populácie detí navštevujúcich materské školy. Základnú školu v tomto období navštevovalo 47 701 rómskych detí, čo tvorí 8,28 % z celkovej populácie detí navštevujúcich základné školy.. Presná a oficiálna štatistika študentov podľa národností sa v Slovenskej republike nevedie. Podľa údajov Sekretariátu splnomocnenca vlády pre rómske komunity je zo stredných škôl percentuálne najviac rómskych žiakov na stredných odborných učilištiach (asi 8%). Celkovo asi 2 tisíc Rómov má stredoškolské vzdelanie a okolo 800 vysokoškolské.

74. V odpovedi na odporúčanie Výboru č. 11 uvádzame: V oblasti výchovy a vzdelávania je cieľom vlády vytvoriť také podmienky na zmenu školského systému, aby v ňom rómske deti mohli byť rovnako úspešné ako ostatné a tým sa im vytvorili možnosti ďalšieho vzdelávania. Pokračuje sa v zaškolení detí v predškolských zariadeniach minimálne jeden rok pred

začiatkom povinnej školskej dochádzky s cieľom získania fyzických a psychických zručností, vrátane jazykovej prípravy nevyhnutných pre úspešné zvládnutie výchovno-vzdelávacieho procesu. Multikultúrna výchova bude súčasťou dlhodobej koncepcie rozvoja výchovy a vzdelávania, ktorá je v súčasnosti predmetom verejnej diskusie.

75. Nadácia Škola dokorán naďalej realizuje na vybraných základných školách projekt “rómskych asistentov” (asistentov učiteľa), ktorých v súčasnosti pracuje 25. Na Katedre rómskej kultúry Pedagogickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa sa plánuje otvoriť nový študijný odbor “Sociálna a misijná práca medzi Rómami”. Taktiež sa pripravuje znovuoobnovenie študijného odboru “Učiteľstvo pre prvý stupeň základných škôl”. Na štyroch vybraných základných školách sa realizuje medzinárodný projekt EURROM – Integrácia rómskej/cigánskej kultúry do školského a mimoškolského vzdelávania. Projekt je súčasťou Programu SOKRATES – COMENIUS, finančne podporovaný Európskou komisiou.

76. Pri úrade splnomocnenkyne vlády pre rómske komunity bola vytvorená jazyková komisia, ktorej členmi sú experti z radov Rómov, Slovenskej akadémie vied, Ministerstva školstva a Ministerstva kultúry. Úlohou komisie je vytvorenie podkladov pre rekodifikáciu pravopisu rómskeho jazyka. Do vlády bol v roku 2002 pripravený materiál **Informácia o stave príprav rekodifikácie rómskeho jazyka**. Jazyková komisia dospela k odporúčaniu, aby sa za základ pre pravopis rómskeho jazyka považoval východoslovenský dialekt – východoslovenská rómčina. Ako hovorový jazyk ju používa približne 80 % Rómov na Slovensku.

77. S účinnosťou od 1. septembra 2002 je v platnosti novela zákona č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení zákona č. 408/2002 Z.z., ktorým sa ustanovuje zriadenie nultého ročníka na základnej škole a profesie asistenta učiteľa ako pedagogického zamestnanca s pôsobením v materskej škole, základnej škole a v špeciálnej základnej škole. Táto legislatívna úprava je schválenou koncepciou výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov zapracovanou do Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania na Slovensku na najbližších 15 až 20 rokov. Cieľom koncepcie je zvýšiť počet rómskych detí absolvujúcich predškolskú výchovu od troch rokov veku, dosiahnuť uvedomelosť a zodpovednosť zákonných zástupcov za školskú dochádzku rómskych detí, legislatívne zakotvenie nultého ročníka v základnej škole a do katalógu pracovných činností doplniť funkciu rómskeho asistenta učiteľa, skvalitniť edukačný proces na základe účinného pedagogického výskumu, zabezpečiť celoživotné vzdelávanie rómskej populácie.

78. V odpovedi na odporúčanie č. 11 Výboru uvádzame: Ministerstvo školstva Slovenskej republiky schválilo s platnosťou od 1. septembra 1999 projekt pod názvom “**Akcelerácia úspešnosti rómskych žiakov**”. Do uvedeného projektu bolo zahrnutých 10 pilotných základných škôl pre žiakov s mentálnym postihnutím a 7 kontrolných tried z piatich základných škôl s vysokou koncentráciou rómskych žiakov.

79. V tom istom termíne bol schválený aj projekt pod názvom “Reintegrácia rómskych žiakov zo sociálne a výchovne menej podnetného prostredia osobitných škôl medzi majoritnú populáciu”. Do uvedeného projektu je zahrnutých 5 pilotných špeciálnych základných škôl pre žiakov s mentálnym postihnutím a 5 kontrolných tried z 5 ďalších špeciálnych základných škôl. Ministerstvo školstva schválilo pokračovanie tohto projektu od 1. septembra 2002 do roku 2004.

80. Na obdobie september 2002 - august 2003 je schválený projekt experimentálneho overovania doplnkových učebných textov s rómskou tematikou “**Veselé písmenká**”. Do projektu sú zahrnuté 4 základné školy z Prešovského kraja, kde je najväčšia koncentrácia rómskeho obyvateľstva. Na

týchto školách sú dve triedy experimentálne a dve kontrolné. Predmetom projektu je sledovanie účinnosti doplnkových učebných textov s rómskou problematikou na akceleráciu rómskych žiakov a skvalitnenia socio-emotívnej klímy v triede.

81. Reforma poskytovania prídavkov na deti podľa §18 ods. 2 zákona č. 281/2002 Z. z. o prídavku na dieťa a o príspevku k prídavku na dieťa v znení zákona č. 685/2002 Z. z. podľa ktorého sú od 1. januára 2003 prídavky na deti viazané na školskú dochádzku má za cieľ zvýšiť dochádzku rómskych detí do školských zariadení.

82. V dňoch 7. – 9. júna 2001 sa konal medzinárodný seminár “**Rómovia a sociálna pedagogika aplikovaná do podmienok materských a základných škôl**”, ktorého sa zúčastnilo 165 účastníkov z materských a základných škôl s vysokou koncentráciou rómskych detí, mimovládnych rómskych občianskych združení zo Slovenska a Česka. V máji 2002 sa konal odborný seminár so zameraním na vypracovanie komplexného riešenia zavedenia rómskeho asistenta učiteľa a vychovávateľa do školského systému od školského roku 2002/2003.

83. Milénium a Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania, ktorých schválila vláda 19. decembra 2001 je národným programom, ktorý má za úlohu realizovať dlhodobo na 15 – 20 rokov koncepciu výchovy a vzdelávania rómskych detí a žiakov na Slovensku.

C.2. Oblasť rómskej národnostnej kultúry

84. Vláda zabezpečuje podmienky pre možnosť zachovania kultúrnych hodnôt národnostných menšín ako kultúrneho dedičstva štátu prostredníctvom rôznych občianskych združení, vydávaním periodickej a neperiodickej tlače, prostredníctvom divadiel, múzeí, činnosťou profesionálnych folklórnych súborov, činnosťou regionálnych osvetových stredísk a vysielaním programu v jazyku národnostných menšín. Otázkami kultúry národnostných menšín sa zaoberá najmä ministerstvo kultúry, ktoré na tento účel zriadilo osobitný odborný útvar - Sekciu menšinových kultúr. Koordinujúcim orgánom pre otázky národnostných menšín je Úrad podpredsedu vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a regionálny rozvoj. Na rozvoj kultúry rómskej národnostnej menšiny v roku 1999 Ministerstvo kultúry vyčlenilo čiastku 1 803 000,- Sk. V roku 2000 bolo na rozvoj rómskej kultúry vyčlenených celkovo 6 054 980,- Sk. Projekty zamerané na rómsku kultúru v roku 2001 dosiahli 5 398 000 Sk. Koncom novembra 2002 bolo na Slovensku prezentované dielo Európskeho vzdelávacieho televízneho cyklu AMARE ROMA. Verejnosť sa prostredníctvom 26 dielov rómskej videoprojekcie bude mať možnosť zoznámiť s rómskymi umelcami, základmi výučby rómskeho jazyka, alebo rómskou gastronómiou. Videomateriál bude môcť byť využitý na prípravu CD nosičov, ktoré budú slúžiť aj ako učebná pomôcka pre školy.

C.3. Sociálna situácia a zamestnanosť Rómov

85. Sociálnu situáciu Rómov na Slovensku determinuje predovšetkým vysoká nezamestnanosť. Jej miera zostala v období rokov 1999-2001 mimoriadne vysoká, v mnohých rómskych osadách sa stabilizovala na úrovni 100%. Presné štatistiky rómskej nezamestnanosti neexistujú, avšak podľa odhadov je v okresoch s vysokým počtom rómskeho obyvateľstva miera nezamestnanosti najvyššia. Celkovo až 80% rómskej populácie je závislých od sociálnej siete štátu (12,5% nezamestnaných, 60% detí, žien v domácnosti a 7% dôchodcov).

86. Vláda vytvára predpoklady pre širšiu účasť charitatívnych organizácií, spolkov a nadácií a iných neštátnych subjektov na systéme poskytovania sociálnej pomoci rómskej komunite

žijúcej predovšetkým v rómskych osadách. Sociálna pomoc sa zameriava predovšetkým na sociálnu prevenciu rómskych detí z rodín, ktoré sú v hmotnej a sociálnej núdzi.

87. Prijatím Stratégie vláda vytvorila podmienky na to, aby sociálni terénni pracovníci vyčlenení na riešenie problémov občanov, ktorí potrebujú osobitnú pomoc mali upravené zameranie pracovnej činnosti na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny. Prijatím Stratégie sa takisto vytvorili podmienky pre zriadenie funkcie poradcu prednostu krajského úradu na riešenie problémov rómskej menšiny. V rámci krajov sú zriadené komisie na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny, ktoré pracujú ako poradné orgány prednostov. Terénni sociálni pracovníci by mali vykonávať poradenskú činnosť pre rómske rodiny v sociálnej oblasti, v oblasti výchovy a vzdelávania, zamestnanosti, pri riešení bytovej otázky a zdravotnej výchovy.

88. V odpovedi na odporúčanie č. 12 a 13 Výboru uvádzame: Počas roku 2001 naďalej pokračoval program verejnoprospešných prác, ktorý poskytol možnosť dlhodobu nezamestnaným opätovne získať pracovné návyky a návrat do kategórie nezamestnaných z objektívnych dôvodov, čo znamenalo znovu nadobudnutie 100 % dávky sociálnej pomoci. V spolupráci s Generálnym riaditeľstvom Národného úradu práce sa v priebehu roku 2001 uskutočnili viaceré rokovania k pilotným projektom zamestnanosti rómskeho obyvateľstva: projekt ARION, ktorý sa už realizoval v Maďarskej republike, projekty k zamestnanosti rómskych obyvateľov v okrese Revúca.

C.4. Oblasť riešenia bytových podmienok rómskeho etnika

89. Otázka bývania je jedným z najpálčivejších problémov Rómov na Slovensku. Nevyhovujúce bytové podmienky a celková nízka úroveň bývania je jedným z hlavných faktorov zlej socio-ekonomickej situácie. Väčšina obydľí v rómskych osadách nevyhovuje platným technickým ani hygienickým normám. Sú vybudované svojpomocne, bez stavebného povolenia a bez vysporiadania vlastníckych vzťahov k pozemkom. Výsledky štatistického zisťovania prostredníctvom "Ročného výkazu o obytných zoskupeniach na nízkom socio-kultúrnom stupni" spracovaného koncom roku 2000 preukazujú, že sa k uvedenému dátumu nachádzalo z celkového počtu 620 rómskych osád – 32 bez vybudovania zdroja pitnej vody, 102 osád bez verejného rozvodu elektriny a k 53 osadám nie je vybudovaná miestna komunikácia. V osadách žije 128 000 obyvateľov, z čoho je 50 100 detí do 15 rokov. Uvedený počet obyvateľov osád tvorilo 23 781 rodín žijúcich v 14.534 obydľiach .

90. Na základe horeuvedených skutočností vláda prijala uznesením č. 335/2001 **Program podpory výstavby obecných nájomných bytov** odlišného štandardu určených pre bývanie občanov v hmotnej núdzi ako i technickej vybavenosti v rómskych osadách. Na jeho realizáciu boli vyčlenené prostriedky v objeme 2 miliardy 470 miliónov Sk. Od 1.marca 2001 je v platnosti novela smernice ktorou sa určujú pravidlá pre poskytovanie dotácie na výstavbu nájomných bytov, kde je stanovené, že až do 80% obstarávacej ceny .nájomného bytu odlišného štandardu v rómskej osade získa obec dotácie od štátu a zvyšných 20% sa realizuje prácou samotných budúcich nájomníkov. Doteraz sa realizovala výstavba nájomných obytných bytov v Nálepkove, v Spišskej Novej Vsi, Filákovce, Egreši a Rimavskej Seči. Osobitne dôležité bolo odovzdanie 88 bytov z plánovaných 176 bytov v meste Prešov, lokalita Stará Tehelňa v roku 2001. V obci Rudňany sa zrealizovala prestavba objektov a odovzdalo do užívania 31 bytov pre 220 obyvateľov. V roku 2002 bola schválená výstavba 235 bytov a pripravená je výstavba ďalších 1173.

91. V poslednom štvrtroku 2001 pripravoval Sekretariát splnomocnenkyne vlády pre rómske komunity v spolupráci s viacerými rezortmi Komplexný rozvojový program rómskych osád. Cieľom tohto **Komplexného rozvojového programu rómskych osád** je vytvoriť občiansku vybavenosť v týchto osadách, komunikačné spojenie s materskou obcou, vybudovať technickú infraštruktúru, zmierniť a postupom času odstrániť sociálnu segregáciu, zmeniť obecnú (verejnú) mienku vo vzťahu k Rómom a vytvoriť priestor na postupnú integráciu Rómov do obce.

C.5. Oblasť hygieny, zdravia a výživy

92. V odpovedi na odporúčanie č. 14 Výboru uvádzame: Viaceré výskumy na Slovensku dokazujú, že zdravotné uvedomenie, postoje k vlastnému zdraviu, sú vo väčšine rómskeho etnika na nižšej úrovni než u majoritného obyvateľstva. Realizácia plánovaných projektov sa prevažne sústreďuje na región východného Slovenska, kde sa nachádza väčší počet rómskych osád. Tieto rómske osady sú sociálne aj ekonomicky zaostalejšie ako rómske osady v západoslovenskom regióne.

93. Medzi hlavné príčiny horšieho zdravotného stavu u rómskej menšiny patria predovšetkým nízka úroveň vzdelania, nedostatočná úroveň osobnej a komunálnej hygieny, znečistené prostredie, nedostatok nezávadnej pitnej vody, zlé stravovacie návyky, fajčenie, pitie alkoholu a v ostatných rokoch aj narkománia.

94. Spôsob života, t.j. životný štýl obyvateľov žijúcich v rómskych osadách a jeho ozdravenie priamo súvisí nielen s problematikou výskytu infekčných ochorení, ale vo významnej miere priamo ovplyvňuje aj výskyt chronicky neinfekčných ochorení, najmä srdcovo-cievnych, nádorových ochorení a ochorení dýchacích ciest. Z uvedeného dôvodu sa pravidelne organizujú cykly zdravotno-výchovných aktivít, určených špecificky najmä pre obyvateľov rómskych osád, cielene zamerané na ozdravenie spôsobu výživy, prevenciu fajčenia, na znižovanie spotreby alkoholu a nelegálnych drog. Je snaha spojiť preventívne lekárske prehliadky, ktoré sú vykonávané prostredníctvom praktických lekárov pre dospelých a u žien aj gynekológmi, so špecifickými výchovnými aktivitami pre túto skupinu obyvateľstva.

95. Nízky štandard komunálnej a osobnej hygieny obyvateľov rómskych osád je častou príčinou výskytu prenosných ochorení. Jedná sa o nasledovné nákazy:

- a) črevné nákazy – predovšetkým o infekčnú žltáčku typu A. V ohniskách nákazy zdravotnícki pracovníci v rómskych osadách zabezpečujú preventívne a represívne protiepidemické opatrenia vrátane pasívnej, alebo aktívnej imunizácie (podávanie očkovacej látky) osôb, ktoré boli v úzkom kontakte s chorým.
- b) vzdušné nákazy – zvýšenú chorobnosť detskej populácie na osýpky v rokoch 1997-1998 v podstatnej miere ovplyvnila chorobnosť rómskych detí, ktorých rodičia nedali povinne zaočkovať v riadnych termínoch a napriek opakovaným výzvam sa na očkovanie nedostavili. V ohniskách nákazy bolo nariadené očkovať všetky neočkované deti s tým, že sa posunula hranica do nižšej vekovej skupiny.

96. V Slovenskej republike je očkovanie detskej populácie (vrátane rómskej) a vybraných rizikových skupín obyvateľstva (vrátane rómskej) povinné a určujú ho legislatívno-právne predpisy. Na základe uznesenia vlády zo dňa 20.12.2000 bol vypracovaný a realizovaný

projekt v celkovej výške dotácie 6 mil. Sk na zníženie rizika šírenia vírusovej hepatitídy typu A v rámci programu ozdravenia životného prostredia, zlepšenia hygienických podmienok a prevencie infekčných ochorení u obyvateľov rómskej národnosti žijúcich v osadách. Preventívne očkovania proti infekčnej hepatitíde typu A sa realizovali v najzaostalejších osadách tých oblastí, kde výskyt tejto infekčnej choroby bol u rómskej populácie najčastejší. Vzhľadom na úspešnosť projektu sa v ňom pokračuje.

97. Problémom je aj výskyt ďalších prenosných ochorení, napr. dyzentérie a ostatných hnačkovitých ochorení u malých detí. Veľmi závažné najmä z hľadiska klinického priebehu a dopadu ochorenia sú tzv. invazívne meningokokové infekcie, ktorých výskyt je ovplyvňovaný hygienickými podmienkami chorých. Podiel obyvateľov koncentrovaných rómskych osídlení na výskyte týchto chorôb je v jednotlivých rokoch vždy veľmi významný a je spojený s relatívne vysokou úmrtnosťou. Vzhľadom k tomu, že v týchto osadách bývajú v jednej miestnosti viacerí Rómovia, pričom tieto obydlia často nie sú napojené na kanalizačnú sieť, výskyt a šírenie rôznych infekčných ochorení je častejší.

98. Prostredníctvom Ministerstva zdravotníctva a ďalších inštitúcií a odborníkov sa monitoruje realizácia týchto projektov, súčasne sa iniciuje účasť zdravotníckych pracovníkov (praktických lekárov pre deti a dorast, praktických lekárov a zdravotné sestry) v ďalších pilotných programoch, ktoré slúžia k zlepšeniu zdravotného stavu rómskej populácie. Dôslednou kontrolou, vykonanými liečebnými a preventívnymi návštevami zdravotníckych pracovníkov a zabezpečením preventívnych očkovaní sa dosahuje pokles týchto ochorení. Zdravotnícki pracovníci v týchto regiónoch postupujú pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti rómskym deťom a mládeži v zmysle pozitívnej diskriminácie, nakoľko len s touto formou postupu sa dá zabezpečiť potrebná preočkovanosť rómskej populácie.

99. Na základe podrobných odborných štúdií sa zistilo, že rómska populácia je vo väčšej miere ohrozená kardiovaskulárnymi ochoreniami a onkologickými ochoreniami ako majoritné obyvateľstvo. Dôslednou realizáciou Národného preventívneho onkologického a kardiovaskulárneho programu od roku 2001 je snaha tento stav zmeniť.

100. Rómskej populácii sa nezabraňuje prístup k pitnej vode. Problém zásobovania pitnou vodou v rómskych osadách nie je ale ešte doriešený, nakoľko len 51 % ich obyvateľov je zásobovaných pitnou vodou z verejných vodovodov (najviac v kraji Bratislavskom – 100% , najmenej v kraji Prešovskom 45,8 %). Výnimočne sú v osadách vybudované vodovodné prípojky k rodinným domom, v ostatných prípadoch sú inštalované výkonové stojany. Časť populácie rómskeho obyvateľstva je zásobená z technicky neupravených studní, prípadne i priamo z vodných tokov. Snahou o zlepšenie hygienickej a zdravotnej úrovne v týchto osadách je aj doriešenie zavedenia pitnej vody. Ďalšími úlohami sú doriešenie kanalizácie týchto osád a zamedzenie hromadenia komunálneho odpadu podliehajúceho rýchlemu rozpadu. Výučbou k základným hygienickým návykom a zvyšovaním zdravotného uvedomenia rómskeho obyvateľstva v spojení s riešením uvedených problémov sa snažíme dosiahnuť stanovený cieľ.

101. Prostredníctvom Národného centra podpory zdravia v Bratislave sa zabezpečili nasledovné projekty, ktoré boli vypracované Ústavom zdravotnej výchovy v Bratislave :

- a) Zvýšenie zdravotného uvedomenia rómskych detí vo veku 6-9 rokov
- b) Zvýšenie zdravotného uvedomenia rómskych detí vo veku 10-15 rokov
- c) Príprava Rómov na plánované manželstvo a rodičovstvo

102. Realizácia uvedených projektov bola zameraná na deti a mládež, nakoľko zmena myslenia a správania by sa mala začať od detí a mládeže. Úspešnosť uvedených projektov závisí aj od zavedenia nezávadnej pitnej vody a kanalizácie v rómskych osadách.

103. Vzhľadom k tomu, že existuje objektívny záujem o získanie údajov o dĺžke života, chorobnosti a mortalite národnostných menšín, Ústav preventívnej a klinickej medicíny Bratislava realizoval projekt, ktorý sa týkal výskumu výživy a životného štýlu troch etnických skupín obyvateľstva. Cieľom projektu bolo získať požadované údaje epidemiologicko – biochemickým prieskumom zdravotného stavu rómskej minority k väčšinovému obyvateľstvu. Výsledky zistené z tejto štúdie budú môcť byť použité v ďalších projektoch zameraných na riešenie zdravotných problémov rómskej komunity.

104. Citlivým indikátorom zdravia obyvateľstva je tzv. očakávaná dĺžka života. Ak očakávaná priemerná dĺžka života mužov je 66,5 roka, tak pre rómskych mužov je táto hodnota o 12 rokov kratšia (54,5). Výrazný rozdiel sa odhaduje aj pre očakávanú dĺžku života žien, keď priemer pre ženy na Slovensku je 76,5 tak pre rómske ženy je tento ukazovateľ o 10 rokov kratší (66,5). Rizikový je samotný život v rómskych osadách, kde chýba zdravotne bezchybná pitná voda, nie je vybudovaná kanalizácia, resp. žumpy na odvedenie odpadových vôd, hromadiaci sa tuhý komunálny odpad podlieha rýchlemu rozkladu, obydliá sú preplnené a absentuje vyhovujúca prístupová komunikácia.

105. Podľa údajov Ministerstva zdravotníctva najväčší podiel obyvateľov, ktorí nemajú riešené zásobovanie zdravotne bezchybnou vodou sa nachádza v osadách Prešovského kraja (51,4 %), nasleduje Košický a Banskobystrický kraj. Ministerstvo zdravotníctva preto v priebehu roka 2001 vypracovalo “Program ozdravenia životného prostredia, zlepšenia hygienických podmienok a prevencie infekčných ochorení u obyvateľov rómskych osád”.

106. V rámci **zabezpečenia ochrany reprodukčného zdravia rómskych žien** a poskytovania zdravotnej starostlivosti majú rómske ženy garantované právo na najvyššie dosiahnuteľnú úroveň zdravia, ktorého súčasťou je nielen liečebno – preventívna a dispenzárna starostlivosť, ale aj starostlivosť o ochranu reprodukčného zdravia.

107. Gynekologicko-pôrodnickú starostlivosť poskytujú ženský lekári a ženské sestry, ktorej súčasťou je aj ochrana reprodukčného zdravia. Sieť zdravotníckych zariadení tvoria štátne a neštátne zdravotnícke zariadenia. Podľa úrovne liečebno-preventívnej starostlivosti je starostlivosť rozdelená na tri stupne :

- a) primárna starostlivosť,
- b) sekundárna starostlivosť,
- c) vysokošpecializovaná starostlivosť.

108. Primárna starostlivosť zabezpečuje včasnú diagnostiku tehotnosti a prenatalnú starostlivosť ženy s fyziologickou a rizikovou tehotnosťou. V rámci primárnej starostlivosti sa pozornosť zo strany lekára gynekológa venuje aj plánovanému rodičovstvu a antikoncepcii, preferovaniu antikoncepcie pred interrupciou, aktívnemu vyhľadávaniu žien s rizikom nežiadúcej tehotnosti a odporúčaní vhodného typu antikoncepcie. Ženy sú oboznamované s antikoncepciou, jej spoľahlivosťou, bezpečnosťou, priaznivými účinkami, ale aj možnými vedľajšími účinkami a komplikáciami. Pri odporúčaní jednotlivých metód antikoncepcie sa berie do úvahy aj želanie ženy.

109. Vzhľadom na jestvujúcu sieť gynekologických ambulancií na Slovensku všetky formy modernej antikoncepcie sú dostupné. Počet užívateľiek perorálnej antikoncepcie na Slovensku vzrástol z 2% (na začiatku 90. rokov) na 18,5% v roku 2002. Za rovnaké obdobie bol zaznamenaný pokles počtu zavedených intrauterinných teliesok z 15% na súčasných 7%.

110. Sterilizácia ako jedna z najbezpečnejších a najspoľahlivejších foriem antikoncepcie je na Slovensku využívaná len na 0,1%. Uvedený stav je podmienený aj Smernicou na Vykonanie sterilizácie, ktorá stanovuje zoznam zdravotných indikácií a podmienok, za ktoré je možné vykonať sterilizáciu.

111. Od roku 1987 platí v SR interrupčný zákon, ktorý je porovnateľný so zákonmi v krajinách Európskej únie a rešpektuje slobodnú voľbu ženy. Po zavedení tohto zákona došlo k prechodnému vzostupu počtu interrupcií, ale od roku 1988 došlo postupne k výraznému poklesu počtu vykonaných interrupcií. Takýto pokles interrupcií (o70%) nemá pravdepodobne s výnimkou Českej republiky, za obdobie 14 rokov obdobu v žiadnej európskej krajine.

rok	počet žien	počet vykonaných interrupcií
1988	1000 žien vo veku 15 – 49 rokov	43
2002	1000 žien vo veku 15 –49 rokov	11

112. Dostupnosť k zdravotníckym službám v oblasti reprodukčného zdravia žien na Slovensku je jednoduchá a ich kvalitatívna úroveň je dobrá. Dispenzárna starostlivosť sa poskytuje nielen tehotným ženám ale aj ženám, ktoré používajú hormonálnu a vnútromaternicovú antikoncepciu. Ženy s vyšším vzdelaním a lepším právnym vedomím sa obvykle dožadujú tejto starostlivosti, rómske ženy ale aj ženy z iných handicapovaných skupín sa takýchto služieb často nedožadujú.

113. Súčasný systém zdravotníckej starostlivosti zrušil návštevné služby ženských sestier. Práve v rómskej komunite a v iných handicapovaných skupinách tento typ služieb zohrával dôležitú, nenahraditeľnú úlohu. Sestry poznali komunitu, mali ich dôveru a dokázali motivovať tieto ženy k preventívnemu typu starostlivosti. Aj z uvedených dôvodov sa prostredníctvom štátnych zdravotných ústavov realizujú početné školenia pre zdravotníckych pracovníkov a prednostne pre príslušníkov rómskej komunity, ktoré sa venujú ochrane reprodukčného zdravia žien a plánovanému rodičovstvu.

114. V novembri roku 2000 bol započatý projekt „Ochrana reprodukčného zdravia rómskych žien a dievčat vo vybranom regióne. Zámerom projektu bolo vytvoriť model osvetovej a zdravotníckej liečebno-preventívnej starostlivosti zameranej na zlepšenie reprodukčného zdravia rómskych žien a dievčat ako aj menšej skupiny nerómskych žien sociálne menej prispôsobivých. Vzhľadom na úspešnosť projektu ochrany reprodukčného zdravia vláda Slovenska vyčlenila na rok 2003 finančné prostriedky vo výške cca 300 000 Sk na jeho ďalšiu realizáciu. Po získaní ďalších finančných prostriedkov sa plánuje jeho multiplikácia aj v iných vybraných regiónoch s vysokým zastúpením rómskej populácie.

115. Každý občan Slovenskej republiky a tak aj príslušníci rómskeho etnika a iných minoritných skupín majú zabezpečené **právo na najvyššie dosiahnuteľnú úroveň zdravia**. Vzhľadom na to, že príslušníci rómskeho etnika aj z dôvodu kultúrnych odlišností svoje práva nevyužívajú dostatočne, požiadalo Ministerstvo zdravotníctva Slovenskú zdravotnícku univerzitu o vypracovanie koncepcie terénnej práce zdravotných asistentov v rómskych osadách s uplatnením pozitívnej diskriminácie rómskych občanov. Výber potencionálnych

asistentov bude realizovaný v spolupráci s predstaviteľmi rómskych organizácií. Kurzy sa budú realizovať prednostne v regiónoch s vysokým percentuálnym zastúpením rómskej populácie. Ministerstvo zdravotníctva SR vypracuje model mobilných zdravotných jednotiek aj s návrhom finančného krytia, návrhu zloženia tímu, organizačného začlenenia pod samosprávne kraje, študijného programu pre členov mobilnej zdravotnej jednotky, spôsobu financovania, kontinuálneho vzdelávania a jeho pôsobenia v určitých vybraných a odľahlých regiónoch, v ktorej je percentuálne zastúpenie rómskeho etnika vysoké.

C. 6. Oblasť organizačného, materiálneho a personálneho zabezpečenia riešenia problémov rómskeho etnika

116. Stratégia vlády na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny – I. etapa uložila splnomocnencovi vlády koordinovať vypracovanie a realizovanie konkrétnych projektov na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny. V roku 2000 vláda schválila 102 projektov, ktorými bola poskytnutá dotácia zo štátneho rozpočtu z kapitoly Všeobecná pokladničná správa – Rezerva na projekty riešenia problémov rómskej komunity a Sociálne a kultúrne potreby rómskej komunity – v celkovej hodnote **30 mil. Sk**. Realizovanie tejto úlohy aj v roku 2001 zostalo len na úrovni prerozdelenia finančných prostriedkov z kapitoly Všeobecnej pokladničnej správy. K 15. februáru 2001 Sekretariát splnomocnenca vlády evidoval vo svojej databáze 517 projektov s finančnými požiadavkami predkladateľov v celkovej sume 1,1 mld. Sk. Následne vláda podporila celkovou sumou 30 mil. Sk 90 projektov, z toho 44 projektov riešilo technickú infraštruktúru v obciach alebo rekonštrukciu materských alebo základných škôl, eventuálne komunitných centier (v celkovej sume 18,6 mil. Sk), 19 projektov bolo podporených v oblasti kultúry (vyše 7 mil. Sk), 12 projektov v oblasti výchovy a vzdelávania (vyše 1,1 mil. Sk), 10 projektov v oblasti riešenia zamestnanosti (vyše 2,5 mil. Sk), zvyšných 5 projektov riešilo sociálnu a zdravotnú situáciu Rómov.

117. V roku 2002 sa finančné prostriedky vo výške 50 mil. Sk poskytovali formou, ktorej cieľom bolo nielen ich efektívne využitie, ale aj trvalá udržateľnosť podporených aktivít. Podporili sa najmä väčšie a komplexnejšie programy napr. poskytnutie dotácie na vypracovanie projektovej dokumentácie v súvislosti s realizáciou Programu podpory výstavby obecných nájomných bytov, financovanie Programu Sociálnych terénnych pracovníkov a Komplexného rozvojového programu rómskych osád.

Čerpanie prostriedkov štátneho rozpočtu za rok 2000 kapitola Všeobecná pokladničná správa			
Uznesenia vlády	Rezerva na projekty riešenia problémov rómskej menšiny (počet projektov)	Sociálne a kultúrne potreby rómskej komunity (počet projektov)	Spolu (počet projektov)
č. 222/2000 z 5.4.2000	8 473 250 (42)	1 583 900 (14)	10 057 150 (56)
č. 508/2000 z 6.7.2000	-	2 305 000 (12)	2 305 000 (12)
č. 711/2000 z 13.9.2000	2 299 300 (8)	6 911 100 (5)	9 210 400 (13)
č. 922/2000 z 8.11.2000	4 227 450 (14)	4 200 000 (7)	8 427 450 (21)
Spolu	15 000 000 (64)	15 000 000 (38)	30 000 000 (102)

Čerpanie prostriedkov štátneho rozpočtu za rok 2001 kapitola Všeobecná pokladničná správa k 31. 10. 2001

Uznesenia vlády	Rezerva na projekty riešenia problémov rómskej menšiny (počet projektov)	Sociálne a kultúrne potreby rómskej komunity (počet projektov)	Spolu (počet projektov)
č. 214/2001 z 7.3.2001	740 000 (2)	-	740 000 (2)
č. 364/2001 z 25.4.2001	-	5 000 000 (4)	5 000 000 (4)
č. 463/2001 z 23.5.2001	3 755 600 (14)	-	3 755 600 (14)
č.770/2001 z 22.8.2001	3 307 400 (11)	1 439 700 (14)	4 747 100 (25)
č.1031/01 z 31.10.2001	7197 000 (20)	8 560 300 (25)	15 757 300 (45)
Spolu	15 000000 (47)	15 000 000 (43)	30 000 000 (90)

118. Rómska národnostná menšina má podľa oficiálnych štatistík z Ministerstva vnútra 19 politických strán, 254 občianskych združení, 5 nadácií, jeden neinvestičný fond a jednu neziskovú organizáciu. Tzv. rómskou problematikou sa však zaoberajú aj desiatky organizácií založených príslušníkmi majority, mnohé z nich už od roku 1990.

119. V komunálnych voľbách, ktoré prebehli v novembri 2002 kandidovalo na celom území Slovenska 669 Rómov, z toho 50 žien. O post starostu sa uchádzali dvanásť a jeden kandidoval na post primátora mesta Levoča. Približne polovica z celkového počtu kandidovala za rómske (288), väčšina však za nerómske strany (340) a 41 Rómov sa o priazeň voličov uchádzalo ako nezávislí kandidáti.

120. V predchádzajúcich komunálnych voľbách v roku 1998 kandidovalo iba vo východoslovenskom regióne 128 kandidátov a úspešných bolo 98 z nich. Piaty sa stali starostami a jeden zástupcom starostu.

121. V odpovedi na odporúčanie č. 9 Výboru uvádzame, že vyhlášky obcí, ktoré zakazovali vstup Rómom na územie obcí Ňagov a Rokytovce na Východnom Slovensku boli následne zrušené a nemali nikdy žiadnu právnu relevanciu, keďže boli v rozpore s Ústavou.

Článok 3: Zákaz rasovej segregácie, predchádzanie, zákaz a odstránenie všetkých praktík tohto druhu, monitorovacie trendy, ktoré by spôsobovali alebo vyvrátili tézu rasovej segregácie

122. Chápanie ľudských práv podľa Ústavy je založené na ich neodňateľnosti, nescudziteľnosti, nepremlčateľnosti a nezrušiteľnosti. Tak, ako už bolo uvedené v predchádzajúcom texte, základné práva a slobody sa na území Slovenska zaručujú všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno s týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať.

Článok 4: Zákaz propagandy a organizácií založených na myšlienkach alebo teóriách rasovej nadradenosti a odstránenie akéhokoľvek podnecovania k rasovej diskriminácii

123. Predchádzajúca správa uvádza podrobne záväzky štátu vyhlásiť rasisticky orientované činy za trestné podľa zákona, vyhlásiť za nezákonné organizácie a akúkoľvek inú propagandistickú činnosť podporujúcu a povzbudzujúcu rasovú diskrimináciu ako aj vyhlásiť účasť v takých organizáciách za nezákonnú. Takisto sa v nej uvádzajú existujúce záväzky štátu

nedovoliť celoštátnym ani miestnym verejným orgánom alebo inštitúciám podporovať alebo podnecovať rasovú diskrimináciu.

124. Platný Trestný zákon dnes už umožňuje postihovať aj šírenie informácií podnecujúcich k nenávisti k niektorej rase, národu alebo etnickej skupine alebo ich hanobenie prostredníctvom internetu. Takto spáchaný trestný čin sa podľa § 89 ods. 3 písm. a, považuje za trestný čin spáchaný verejne, čo tvorí v zmysle § 198a Trestného zákona jeden zo skutkových znakov trestného činu podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti. Dôvodom takéhoto doplnenia bola snaha predchádzať interpretačným problémom v praxi. Táto zmena bola zavedená zákonom č. 421/2002 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa Trestný zákon.

125. Viaceré MVO upozorňujú vládu na existenciu niektorých organizácií s rasovo-motivovaným programom činnosti. Aj z toho dôvodu prebiehajú neustále kampane a vzdelávacie programy, ktorých cieľom je apelovať na povedomie občanov krajiny. Zároveň sa zložky policajného zboru ministerstva vnútra a MVO snažia odhaľovať autorov niekoľkých desiatok neonacistických stránok na internete. V tomto smere vzniklo v štruktúre Prezídia PZ špecializované pracovisko pre odhaľovanie trestnej činnosti páchanej prostredníctvom počítača. Je snahou výkonnej moci postihnúť autorov neonacistických samizdatov-časopisov, (Edlewiss, Garda, Biely boj, Zášť...) ako aj distribútorov, ktorí na čiernom trhu ponúkajú odznaky, nášivky a tričká s rasistickou tematikou.

Článok 5: Zákaz a odstránenie rasovej diskriminácie

126. Predchádzajúca správa podrobne informuje o opatreniach, ktorých cieľom je zákaz a odstránenie rasovej diskriminácie, preto ďalej uvádzame iba určité doplnenia.

127. Podľa článku 33 Ústavy nesmie byť príslušnosť ku ktorejkoľvek národnostnej menšine alebo etnickej skupine nikomu na ujmu. Zárukou nediskriminácie v trestnom konaní je jedna zo základných zásad Trestného poriadku, v zmysle ktorej majú orgány činné v trestnom konaní povinnosť dôsledne zachovávať občianske práva zaručené Ústavou.

128. Zákon č. 153/2001 Z.z. o prokuratúre ukladá prokurátorom povinnosť podľa najlepšieho vedomia a svedomia uplatňovať Ústavu a medzinárodné zmluvy vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom a rešpektovať a chrániť základné ľudské práva a slobody a vyvarovať sa akejkoľvek diskriminácie.

Právo na štátne občianstvo

129. Právna úprava štátneho občianstva upravená, v zákone č. 40/1993 Z.z. o štátnom občianstve v znení neskorších právnych predpisov, neobsahuje žiadne diskriminačné ustanovenia vo vzťahu k cudzincom žiadajúcim o udelenie slovenského štátneho občianstva. O štátnom občianstve nerozhoduje faktický stav ako napr. bydlisko, ani príslušnosť k určitej národnosti, rase alebo náboženstvu. Slovensko ratifikovalo Európsky dohovor o občianstve, ktorý nadobudol platnosť dňa 1. marca 2000. Zákon č. 40/1993 Z.z. o štátnom občianstve je kompatibilný s uvedeným Európskym dohovorom o občianstve.

130. Podľa § 7 ods. 1 citovaného zákona je možné udeliť štátne občianstvo na žiadosť osobe, ktorá nie je štátnym občanom republiky a ktorá má nepretržitý trvalý pobyt na území krajiny aspoň 5 rokov, ovláda slovenský jazyk a nebola za posledných 5 rokov právoplatne odsúdená za úmyselný trestný čin.

Právo slobodného pohybu a výberu bydliska, právo opustiť krajinu:

131. Podľa čl. 23 Ústavy, sloboda pohybu a pobytu je zaručená (aj pre cudzincov počas pobytu na území krajiny) a každý, kto sa na území republiky oprávnene zdržiava má právo toto územie slobodne opustiť. Zákon č. 48/2002 o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov neobmedzuje právo pobytu a pohybu cudzincov na území, pokiaľ sa na území krajiny zdržujú legálne. Cudzinec má iba povinnosť hlásiť miesto a dobu svojho pobytu, čo je však v súlade s čl. 2 Protokolu č. 4 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. V prípade, že cudzinec neoprávnene vstúpi na územie Slovenska, alebo sa na ňom neoprávnene zdržuje je policajt oprávnený takéhoto cudzinca zaistiť najdlhšie na 180 dní. Policajt je povinný vydať cudzincovi o zaistení písomné rozhodnutie, proti ktorému sa cudzinec môže odvolať. Zákonom č. 48/2002 Z.z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov nie je obmedzené právo cudzinca na vycestovanie zo Slovenska.

Pobyt cudzincov na území Slovenska, vyhostenie:

132. Dňa 13. decembra 2001 bol parlamentom schválený zákon č. 48/2002 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len "zákon"). Zákon nadobudol účinnosť dňom 1. apríla 2002. Obsahom zákona sú časti, v ktorých sú riešené podmienky na vstup, pobyt a kontrolu pobytu cudzincov na území Slovenska, vydávanie dokladov cudzincom, dôvody a postup v súvislosti so zaistením cudzinca a jeho vyhostením z územia. V zákone sú definované v zásade rovnaké zásady, ktoré sa budú uplatňovať v súvislosti so splnením podmienok na prechodný a trvalý pobyt cudzincov z tretích štátov a pri podávaní a posudzovaní žiadostí o udelenie povolenia na prechodný alebo trvalý pobyt, ako sú definované v právnych predpisoch Európskej únie.

133. Do novej právnej úpravy pobytu cudzincov boli implementované právne predpisy upravujúce udeľovanie povolenia na pobyt cudzincom z tretích štátov na účel zamestnania, podnikania, štúdia a zlúčenia rodiny. Zákonom sú rámcovo vytvorené podmienky na uplatňovanie príslušných rezolúcií o prijímaní občanov tretích štátov na účel zamestnania, podnikania a štúdia v praxi. Zákon taktiež ustanovuje okruh rodinných príslušníkov, podmienky ich vstupu a pobytu v súlade s rezolúciou z 1.6.1993 o harmonizácii národných politík týkajúcich sa zlúčenia rodiny ako aj v súlade s medzinárodnými dohovormi pre oblasť ľudských práv a slobôd.

134. Povolenie na trvalý pobyt sa môže udeliť cudzincovi, manželovi alebo manželke občana republiky alebo cudzinca, ktorý má trvalý pobyt na území našej krajiny a dieťaťu uvedených osôb vo veku do 18 rokov. Do ustanovení zákona, ktoré upravujú udeľovanie povolenia na trvalý pobyt bola implementovaná rezolúcia o harmonizácii národných politík týkajúcich sa zlučovania rodiny a tiež sú úplne kompatibilné s medzinárodnými dohovormi zabezpečujúcimi právo na zlučovanie rodín.

135. Zákonom, ktorý dopĺňa internú normotvorbu, je rámcovo upravený postup policajného útvaru pre prípad, ak je dôvodné podozrenie, že ide o účelové manželstvo. Vtedy je možné neudelenie povolenia na prechodný alebo trvalý pobyt.

136. Zákon o pobyte cudzincov zavádza nový právny inštitút tolerovaného pobytu, ktorý sa udeľuje cudzincovi zdržiavajúcemu sa na území krajiny, ak nespĺňa podmienky na udelenie prechodného alebo trvalého pobytu a z objektívnych dôvodov nemôže vycestovať alebo

nemôže byť vyhostený z územia republiky. Tolerovaný pobyt sa udeľuje na dobu šiestich mesiacov cudzincovi, ktorý je nevyhostiteľný v súlade s medzinárodnými dohodami alebo cudzincovi, ktorého vycestovanie nie je možné a nie je dôvod na jeho zaistenie alebo cudzincovi, ktorému bola poskytnutá dočasná ochrana.

137. Zákomom sa upravuje kontrolná činnosť policajných útvarov, zameraná na odhaľovanie nelegálneho pobytu cudzincov, ktorí na územie republiky vstúpili alebo sa na ňom zdržiavajú nezákonne. Ustanovenia o administratívnom vyhostení cudzinca z nášho územia sú kompatibilné s praktikami, ktorými sa členské štáty riadia pri vyhostovaní, so záväzkami vyplývajúcimi zo Ženevského dohovoru z roku 1951, New Yorského protokolu z roku 1967 ako aj s medzinárodnými dohovormi o ochrane ľudských práv a základných slobôd, najmä Dohovoru (OSN) proti mučeniu a inému krutému, neľudskému či ponižujúcemu trestaniu alebo zaobchádzaniu, s Európskym dohovorom o predchádzaní mučenia a neľudského zaobchádzania alebo trestania z 26.novembra 1987. Uvedené medzinárodné dohovory sa dodržiavajú aj pri postupoch týkajúcich sa umiestňovania cudzincov zdržiavajúcich sa neoprávnene na území SR na útvaroch policajného zaistenia, prípadne umiestnených v azylových domoch.

138. Zákon o pobyte cudzincov má ustanovenia podľa ktorých o zaistení cudzinca pred vyhostením musí policajný útvar vydať písomné rozhodnutie, proti ktorému má cudzinec právo podať odvolanie do 15 dní na nezávislý súd. Podľa zákona o pobyte cudzincov je hromadné vyhostenie cudzincov vylúčené.

Postup pri umiestňovaní cudzincov zdržujúcich sa neoprávnene na území Slovenska:

139. Postup policajtov pri umiestňovaní cudzincov na útvar policajného zaistenia pre cudzincov v obci Medveďov upravuje nariadenie ministra vnútra č.53/1998 o umiestňovaní cudzincov na útvar policajného zaistenia. Umiestnenie cudzincov na útvar pre cudzincov v obci Sečovce upravuje záväzné nariadenie príslušníkov policajného zboru č.15/2000 o umiestňovaní cudzincov, ktorým bolo prikázané miesto pobytu (ďalej len "útvar"). Cudzinci, ktorí sa neoprávnene zdržujú na území Slovenskej republiky môžu byť umiestnení na útvar na základe písomného rozhodnutia o zaistení a prikázaní miesta pobytu.

140. Do ubytovacieho priestoru útvaru sa umiestňujú cudzinci, ktorí

- majú byť vyhostení z územia Slovenska
- majú byť odovzdaní orgánom druhého štátu podľa príslušnej dohody
- nie sú držiteľmi platných cestovných dokladov a je dôvodné podozrenie, že sa zdržujú na území krajiny neoprávnene.

Do ubytovacieho priestoru útvaru pre cudzincov sa prednostne umiestňujú rodičia s deťmi alebo skupina cudzincov. Eskortu do útvaru policajného zaistenia vykonáva útvar cudzineckej polície, resp. na požiadanie iný útvar polície.

141. Pri umiestňovaní cudzincov sa prihliada k osobitným požiadavkám a potrebám, psychickým a fyziologickým zvláštnostiam cudzincov, najmä tehotných žien a rodičov s deťmi do 15 rokov, obaja rodičia sa umiestňujú s deťmi spoločne. Pred umiestnením cudzinca do ubytovacieho priestoru útvaru vykoná lekár zdravotnú prehliadku, v prípade, že cudzinec nemá dostatočný odev alebo je jeho odev hygienicky nevyhovujúci zapožičia mu odev útvar.

Postavenie utečencov na území Slovenska, odmietnutie alebo povolenie azylu :

142. V súčasnej dobe s účinnosťou od 1. januára 2003 právne postavenie utečencov upravuje zákon č. 480/2002 Z.z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Do tohto zákona boli premietnuté požiadavky Európskej únie vrátane zriadenia nezávislej odvolacej inštalácie pre zamietnutých žiadateľov o azyl v podobe priznania týchto kompetencií súdu

143. Postavenie utečenca cudzincovi je priznané, ak má v štáte, ktorého má štátne občianstvo, opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, národnostných alebo náboženských dôvodov alebo z dôvodov zastávania určitých politických názorov alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine a vzhľadom na tieto obavy sa nemôže alebo nechce vrátiť do tohto štátu. Toto platí aj pre osobu bez štátnej príslušnosti alebo z humanitných dôvodov.

144. Cudzincovi nie je priznané postavenie utečenca, ak nespĺňa vyššie uvedené podmienky § 7 cit. zákona, čiže ak sa dopustil trestného činu proti mieru a ľudskosti, prichádza z bezpečnej krajiny, bol právoplatne uznaný vinným zo spáchania obzvlášť úmyselného trestného činu, alebo bol uznaný vinným za činy, ktoré odporujú cieľom a zásadám Charty OSN. Cudzincovi s priznaným postavením utečenca sa povolí trvalý pobyt na území republiky a je mu vystavený doklad o povolení na pobyt.

Právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva

145. Cirkvi a náboženské spoločnosti majú garantované právo napr. na dotácie zo štátneho rozpočtu, na výkon vzdelávacej, duchovnej a výchovnej činnosti aj na štátnych školách, vo verejných zdravotníckych zariadeniach, vo verejnoprávnych masmédiách a pod. Majú právo organizovať zbierky na zabezpečenie vlastnej činnosti. Príjmy z hospodárenia s takto získanými prostriedkami sú oslobodené od zdanenia v súlade s právnym poriadkom Slovenskej republiky a nepodliehajú povinnosti verejného vyúčtovania.

146. V súčasnosti je pripravená nová právna úprava, ktorá predpokladá aj naďalej priamo financovať duchovných a ústredia cirkví, ale v tom zmysle, že by sa vzhľadom na počty veriacich stanovil maximálny počet duchovných, ktorým by štát poskytoval finančné prostriedky na platy.

147. Cirkvi a náboženské spoločnosti môžu de iure aj de facto slobodne pôsobiť bez ohľadu na to, či sú alebo nie sú registrované. Dôkazom toho je aj rozširujúca sa slobodná činnosť mnohých netradičných náboženských zoskupení.

148. Dňa 18. decembra 2000 bola vo Vatikáne ratifikovaná Základná zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou, ktorá o.i. predpokladá aj prípravu štyroch čiastkových zmlúv (finančné zabezpečenie cirkví, školstvo a vyučovanie náboženstva, duchovná služba v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch a uplatňovanie výhrad vo svedomí). Na tento trend presadzovania zmluvného charakteru usporiadania vzťahov medzi štátom a cirkvami reagovalo aj 11 registrovaných cirkví a náboženských spoločností a vypracovali text návrhu Zmluvy medzi Slovenskou republikou a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami. Zmluva bola podpísaná 11. apríla 2002 predstaviteľmi štátu a dotknutých cirkví.

149. Pozitívne skúsenosti s pôsobením duchovných v armáde potvrdzuje aj obojstranný záujem pripraviť medzinárodnú zmluvu medzi Slovenskom a Svätou stolicou o duchovnej službe katolíckym veriacim v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch.

Právo zakladať odborové organizácie

150. Článok 37 Ústavy zaručuje právo slobodne sa združovať s inými na ochranu svojich hospodárskych a sociálnych záujmov. V súčasnosti pôsobí v krajine 519 odborových organizácií a organizácií zamestnávateľov.

Článok 6: Ochrana pred všetkými činmi rasovej diskriminácie

151. V tejto časti správy uvádzame oficiálne údaje o počte právoplatne vynesených rozsudkov súdmi z rasovo, antisemicky a xenofobicky motivovaných trestných činov ako aj legislatívnu úpravu, týkajúcu sa odškodňovania osôb poškodených násilnými trestnými činmi.

152. V roku 1998 bolo vynesených 23 právoplatných rozsudkov, v roku 1999 to bolo 12 a v roku 2000 to bolo 13 prípadov. V rokoch 2000 a 2001 sa podstatne zvýšil rozsah trestného stíhania za rasovo motivované trestné činy. Zatiaľ čo v roku 1997 sa viedlo trestné stíhanie v 8 rasovo motivovaných prípadoch, v roku 1998 v 15 a v roku 1999 v 11 takýchto prípadoch, v roku 2000 sa konalo trestné stíhanie v 25 a v roku 2001 v 27 rasovo motivovaných veciach. Toto zvýšenie nesvedčí o skutočnom vzraste trestnej činnosti tohto druhu v rokoch 2000 a 2001. Je skôr výsledkom školenia prokurátorov i policajtov, ich usmerňovania riadiacimi orgánmi v oboch rezortoch a riešenia sporných otázok okolo výkladu niektorých ustanovení Trestného zákona.

153. Hneď po zistení činu už v prípravnom konaní sa oveľa dôslednejšie než v minulosti zisťuje rasový motív a odráža sa v právnej kvalifikácii konania páchatel'ov. Rasovo motivované skutky boli posudzované v predchádzajúcich rokoch niekedy len ako trestné činy výtržníctva, trestné činy ublíženia na zdraví bez aplikácie prísnejšieho ustanovenia zákona vystihujúceho rasovú motiváciu alebo len ako priestupky. Od roku 2000 sa takéto skutky stihajú už s použitím ustanovení Trestného zákona, slúžiacich na ochranu proti prejavom rasizmu. V neposlednom rade je zvýšený rozsah trestného stíhania pre rasovo motivované trestné činy aj dôsledkom väčšej aktivity poškodených pri oznamovaní takýchto činov, na čom sa významnou mierou podieľajú mimovládne organizácie. Zvýšený počet oznámení nasvedčuje aj väčšej dôvere, ktorú si polícia získala u poškodených.

154. V roku 2000 u tohto druhu kriminality násilné útoky alebo hrozba násilím nepatrne prevyšovali verbálne alebo iné prejavy rasizmu. Z celkového počtu 30 spáchaných trestných činov išlo o šesť ublížení na zdraví, z toho v štyroch prípadoch o úmyselné spôsobenie ťažkej ujmy na zdraví. V jednom z týchto prípadov bola následkom trestného činu smrť.

155. V desiatich prípadoch sa zistilo spáchanie trestného činu násilia proti skupine obyvateľov a proti jednotlivcovi. Išlo spravidla o útoky s použitím fyzického násilia, ktoré však nemalo za následok ublíženie na zdraví v zmysle Trestného zákona.

156. Verbálne trestné činy boli v šiestich prípadoch kvalifikované ako hanobenie národa, rasy a presvedčenia, v jednom prípade ako podnecovanie k národnostnej a rasovej nenávisti.

157. Po rozsiahlom preverovaní sa začalo trestné stíhanie a vznieslo obvinenie pre trestný čin podpory a propagácie hnutí smerujúcich k potlačeniu práv a slobôd občanov proti dvom vyhotovovateľom a rozširovateľom tlačovín pod názvom Edelweis a Biely boj, obsahujúcim články a kresby, ktoré propagovali hnutie smerujúce k potlačeniu práv a slobôd občanov, ktorí

hlásali národnostnú, rasovú a náboženskú neznášanlivosť. Na oboch obvinených podal prokurátor obžalobu. Súd ešte s konečnou platnosťou nerozhodol.

Rasovo motivovaných trestných činov sa v roku 2000 v 25 veciach dopustilo 44 zistených páchatel'ov.

158. V roku 2001 boli verbálne a násilné rasovo motivované trestné činy stíhané v rovnakom rozsahu. O nenásilný skutok išlo v 18 prípadoch, o násilný v 19 prípadoch. U násilných činov išlo v jedenástich veciach o trestný čin násilia proti skupine obyvateľ'ov a proti jednotlivcovi, v šiestich veciach bol spáchaný trestný čin ublíženia na zdraví a v dvoch veciach trestný čin bez ublíženia na zdraví.

159. Nenásilnými skutkami bolo v roku 2001 spáchaných 6 trestných činov hanobenia národa, rasy a presvedčenia, 5 trestných činov podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti a 7 trestných činov podpory a propagácie hnutí smerujúcich k potlačeniu práv a slobôd občanov. Pre závažnejší trestný čin bolo vedené trestné stíhanie v dvoch prípadoch, avšak bez zistenia páchatel'a.

160. Pre uvedené rasovo motivované trestné činy spáchané v roku 2001 bolo stíhaných 40 osôb, čo je takmer rovnaký počet ako v roku 2000 (42 osôb).

161. Od vyslovenia významného stanoviska Krajským súdom v Banskej Bystrici vo veci oby. J. P. k otázke výkladu znaku skutkovej podstaty "rasa", nevyskytli sa v rozhodovaní súdov problémy s aplikáciou ustanovení vzťahujúcich sa na rasovo motivované trestné činy. Novelizáciou Trestného zákona č. 253/2001 Z.z. bol tento aplikačný problém celkom vyriešený.

162. Počet skutkov, v ktorých sa zistil rasovo motivovaný trestný čin v rokoch 1997 - 2002:

Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Počet zistených trestných činov	8	15	11	25	37	109

V roku 2002 nastal oproti roku 2001 výrazný nárast zaevidovaných trestných činov, ktorých spáchanie bolo motivované rasovou, národnostnou alebo inou obdobnou neznášanlivosťou, (takmer 3 násobne). Pod tento výrazný nárast sa podpísalo viacero faktorov. Jedným z nich bol ofenzívny prístup Policajného zboru voči aktivitám a verejnému zviditeľňovaniu pravicových extrémistov (trestné stíhanie symbolov propagujúcich rasovú neznášanlivosť, preventívno-bezpečnostné akcie zamerané na extrémistov, využívanie prostriedkov operatívno-pátracej činnosti pri odhaľovaní kriminality extrémistov). Na nárast zaevidovaných prípadov mali tiež vplyv aktivity mimovládnych organizácií, ktoré sa podieľali na oznámení niektorých prípadov rasovo motivovaných útokov. Taktiež možno konštatovať, že v roku 2002 boli oznamované aj prípady, ktoré v minulosti neboli oznamované z dôvodu nedôvery poškodených voči policajtom pri ich prijímaní a objasňovaní. Napriek tomuto výraznému nárastu je percentuálna objasnenosť týchto prípadov cca 70%.

163. Počet osôb, proti ktorým bolo vznesené obvinenie pre rasovo motivovaný trestný čin spáchaný v rokoch 2000 – 2002:

Rok 2000	42 obvinených osôb
Rok 2001	40 obvinených osôb
Rok 2002	73 obvinených osôb

Ťažisko aktivít rasisticky založených páchatel'ov trestnej činnosti sa v roku 2002 prenieslo viac do oblasti verbálnych trestných činov a to najmä trestného činu podpory a propagácie hnutí, smerujúcich k potláčaniu práv a slobôd občanov podľa § 260 a § 261 Tr. zákona.

164. Počet osôb odsúdených za rasovo motivované trestné činy v rokoch 2000 – 2002:

Trestný čin	§ TZ	Počet právoplatne odsúdených osôb		
		2000	2001	2002
Násilie proti skupine obyvateľov a proti jednotlivcovi	§ 196	7	4	13
Hanobenie národa, rasy alebo presvedčenia	§ 198	0	1	3
Podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti	§ 198a	1	0	3
Výtržníctvo	§ 202	0	0	4
Vražda - rasový motív	§ 219 ods. 2 písm. f	0	0	0
Ublíženie na zdraví (ujma) – rasový motív	§ 221 ods. 2 písm. b	0	2	2
Ublíženie na zdraví (ťažká ujma) – rasový motív	§ 222 ods. 2 písm. b	2	4	0
Pozbavenie osobnej slobody	§ 232	0	0	0
Porušovanie domovej slobody	§ 238	2	0	0
Genocídium	§ 259	0	0	0
Zločin proti ľudskosti	§ 259b	-	-	0
Podpora a propagácia hnutí smerujúcich k potlačeniu práv a slobôd občanov	§ 260	0	1	1
-II- : verejné prejavovanie sympatií k fašizmu	§ 261	4	3	10

Perzekúcia obyvateľstva	§ 263a	0	0	0
Spolu	-	16	15	36

165. Otázky týkajúce sa náhrady škody spôsobenej poškodenému (“osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda, alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody”) všeobecne upravuje aj § 43 Trestného poriadku, na základe ktorého má poškodený právo podľa zákona proti obvinenému nárok na náhradu škody, ktorá mu bola trestným činom spôsobená. Táto platná úprava je doplnená zákonom č. 255/1998 o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi o možnosť poskytnutia jednorazového finančného odškodnenia. V zmysle tohto zákona sa škodou na zdraví chápe ublíženie na zdraví, ťažká ujma na zdraví, smrť a znásilnenie spôsobené trestným činom spáchaným treťou osobou a za poškodeného sa považuje nielen osoba, ktorej bola spôsobená škoda na zdraví, ale aj pozostalí, ktorým táto osoba poskytovala alebo bola povinná poskytovať výživu. O uvedené odškodnenie môže požiadať poškodený, ktorý je občanom Slovenska, alebo osoba bez štátnej príslušnosti, ktorá ma na jej území trvalý pobyt, ak ku škode na zdraví došlo na území Slovenska za podmienok stanovených týmto zákonom. Odškodňovanie poskytuje na základe žiadosti poškodeného Ministerstvo spravodlivosti SR, avšak je dôležité dodať, že nie je naň právny nárok a neposkytuje sa, ak bola poškodenému škoda na zdraví plne uhradená inak. Ďalším efektívnym prostriedkom nápravy práva je zákon č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom. Za orgány štátu sa na účely tohto zákona považujú okrem ústredných orgánov štátnej správy, orgánov štátnej správy a orgánov verejnej správy aj orgány činné v trestnom konaní, t.j. súdy, prokuratúra a polícia. Ustanovenie tohto zákona umožňuje poskytnúť náhradu za materiálnu škodu, ktorá vznikla v dôsledku nesprávneho úradného rozhodnutia alebo nesprávneho úradného postupu. Predmetný zákon upravuje aj otázky zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím o väzbe alebo treste.

Článok 7: Opatrenia realizované v oblasti výchovy, kultúry a informácií na boj proti predsudkom vedúcim k rasovej diskriminácii

166. Ministerstvo spravodlivosti v priebehu rokov 2001 - 2002 v súvislosti s plnením Akčného plánu predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie uskutočnilo len pre sudcov a justičných čakatel'ov nižšie uvedené vzdelávacie aktivity v spolupráci s MVO - Nadáciou Občan a demokracia a Centrom pre podporu miestneho aktivizmu, Prezidiom policajného zboru, Generálnou prokuratúrou a Generálnym riaditeľstvom Zboru väzenskej a justičnej stráže:

- Ochrana ľudských práv so zreteľom na rómsku národnostnú menšinu;
- Diskriminácia, rasizmus, xenofóbia a antisemitizmus vo svetle medzinárodného a slovenského práva;
- Rasovo motivované trestné činy a ich systemizácia v Trestnom zákone (prípadové štúdie, prax pri skutkovom a právnom posúdení, dokazovanie a súvisiace problémy);
- Sloboda slova a možnosti jej obmedzenia v súvislosti so zákazom šírenia rasizmu, xenofóbie a intolerancie
- Aplikácia opatrení v rámci boja proti extrémizmu a činnosť Policajného zboru na úseku odhaľovania, objasňovania trestnej činnosti motivovanej rasovou a inou neznášanlivosťou;

- Skúsenosti prokuratúry z aplikačnej činnosti pri vybavovaní agendy rasovo motivovaných trestných činov;
- Aplikačná prax pri dodržiavaní ľudských práv a predchádzaní všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie v ústavoch na výkon väzby a v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody;
- Sloboda slova a možnosti jej obmedzenia v súvislosti so zákazom šírenia rasizmu, xenofóbie a intolerancie;
- Hnutie skinheads, história a súčasnosť.

167. V súvislosti s opatreniami realizovanými v oblasti výchovy, kultúry a informácií na boj proti predsudkom vedúcim k rasovej diskriminácii sú všetci príslušníci Zboru väzenskej a justičnej stráže (*d'alej len "ZVJS"*) oboznamovaní s príslušnými základnými normami, medzinárodnými zmluvami a dohovormi v súlade s Konceptiou vzdelávania v ZVJS.

168. Zbor väzenskej a justičnej stráže spolupracujúci s občianskymi a záujmovými združeniami venuje veľkú pozornosť vzdelávaniu odsúdených. S občanmi vykonávajúcimi trest odňatia slobody takto koncipované vzdelávanie realizuje vyškolený väzenský personál v rámci organizovaných akcií kultúrno – osvetovej práce. Spracované boli preventívne prosociálne programy pre potreby zaobchádzania s odsúdenými. V rámci metodickej činnosti, v súlade s platnou Konceptiou vzdelávania uskutočnil Odbor výkonu väzby a výkonu trestu generálneho riaditeľstva ZVJS v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami v roku 2001 školenie 50 príslušníkov, ktorí tieto prosociálne programy v praxi realizujú. Na základe úloh vyplývajúcich zo stratégie vlády na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny a súboru opatrení na jej realizáciu bola spracovaná Metodika na uplatňovanie špecifických foriem a metód zaobchádzania s väznenými osobami rómskej národnostnej menšiny. V tejto oblasti sa v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami realizuje výcvikový kurz v oblasti ľudských práv.

169. V odpovedi na odporúčanie č. 10 Výboru uvádzame: Ďalším z preventívnych programov, ktorý slúži na potlačanie rasovo motivovaného násillia je vzdelávací program pre príslušníkov policajného zboru. Realizuje ho predovšetkým Akadémia Policajného zboru, ktorej pracovníci sa sústreďujú na zdôrazňovanie humanistického modelu príslušníka polície, vysvetlenie základných pojmov ako sú tolerancia, rasizmus, antisemitizmus. Súčasťou vzdelávacieho cyklu je problematika národnostných menšín, osobitne rómskeho etnika.

170. Na vzdelávacom procese participujú aj pracovníci Židovského kultúrneho centra na Slovensku, Úradu vlády pre ľudské a menšinové práva a regionálny rozvoj, Kancelárie právnej ochrany pre etnické menšiny, Slovenského helsinského výboru, Etnologického ústavu SAV a Židovského múzea.

171. V rámci výučby sú metodiky vyšetrovania jednotlivých trestných činov rozpracované s ohľadom na dodržiavanie základných ľudských práv a ich rešpektovanie bez ohľadu na postavenie, národnosť, rasu, či etnickú príslušnosť občanov. Súčasťou programu je tiež problematika rasovo motivovanej trestnej činnosti, ako jednej z foriem extrémizmu a rozoberanie prípadov porušenia rasovej diskriminácie riešené na Európskom súde pre ľudské práva v Štrasburgu. Vzdelávacie témy sú orientované na úlohy Policajného zboru v procese boja s nehumánnymi a amorálnymi činmi a zameriavajú sa na potlačanie akýchkoľvek možných prejavov rasizmu a podceňovania príslušníkov iných etnických skupín na základe sociálnych, kultúrnych a iných odlišností.

172. Vedecko-pedagogickí pracovníci Akadémie policajného zboru sa zapájajú do rôznych projektov na báze domácej i medzinárodnej spolupráce, zúčastňujú sa na seminároch a konferenciách organizovaných občianskymi združeniami a nadáciami, spolupracujú so splnomocnencom vlády na riešenie problémov rómskej národnostnej menšiny, ako aj ďalšími inštitúciami a odborníkmi zaoberajúcimi sa problematikou rasovej diskriminácie. Odborné semináre na tému “Polícia a ľudské práva” sa uskutočnili na Krajských riaditeľstvách policajného zboru v Trenčíne, Žiline, Banskej Bystrici a Bratislave. Absolvovalo ich približne 250 policajtov. V roku 2002 sa uskutočnili takéto semináre v Trnave, Prešove a v Košiciach.

173. V oblasti rasovo motivovanej trestnej činnosti Inštitút ďalšieho vzdelávania Akadémie policajného zboru v spolupráci s britským veľvyslanectvom uskutočnil odborný seminár k problematike rasovo motivovanej trestnej činnosti, opierajúc sa o skúsenosti Metropolitnej polície z Londýna.

174. Do programu ďalšieho vzdelávania policajtov boli tiež začlenené vzdelávacie podujatia orientované na zlepšenie komunikácie polície vo vzťahu k rómskej populácii. Inštitút v súčinnosti s nadáciou Občan a demokracia, ako aj ďalšími nadáciami (Otvorená spoločnosť – NOS – OSF), najmä rómskymi (INFOROMA, Kesaj, Dobrá rómska víla, Spolu-Jekhetane a Združenie občanov Rómov), ako aj so splnomocnencom vlády usporiadal dňa 28. 6. 2001 workshop k príprave kurzov “Zlepšenie komunikácie policajtov s Rómami”, kde boli spracované návrhy na systém policajného vzdelávania v tejto oblasti, na posilnenie mechanizmov včasného objektívneho a efektívneho stíhania rasovo motivovaných útokov proti rómskej komunite a jednotlivcov, ako aj na zásady organizačného a personálneho zabezpečenia pri eliminácii kriminality v tejto oblasti.

175. V rámci projektov v oblasti zlepšenia komunikácie policajtov s rómskou populáciou v spolupráci s holandskou stranou a v súčinnosti s rómskymi občianskymi združeniami a nadáciou Občan a demokracia usporiadal Inštitút ďalšieho vzdelávania v novembri 2001 pilotný seminár pre zástupcov obvodných oddelení polície z problémových oblastí krajiny. V nadväznosti na skúsenosti z predchádzajúcich vzdelávacích podujatí boli policajti školení v oblasti postojov, zručností v oblasti komunikácie (identifikácia aktivít v rómskych skupinách, vyjednávacie zručnosti, špecifikum riešenia konfliktov a pod.) a zásady striktného rešpektovania ľudských práv.

176. Inštitút ďalšieho vzdelávania Akadémie policajného zboru spolu s Royal Canadian Mounted Police (International Training and Peacekeeping Branch) začal v r. 2002 prácu na projekte “Problémy poskytovania policajných služieb minoritám”. Projekt je zameraný aj na spoluprácu orgánov miestnej samosprávy (miest a obcí) s problémovými minoritami s cieľom podpory štátnych a regionálnych opatrení eliminujúcich akékoľvek prvky rasovej segregácie, monitoringu nežiadúcich prejavov propagandy alebo pôsobnosti organizácií založených na princípoch národnostnej neznášanlivosti. Projekt podporuje aj najväčšia organizácia samosprávy – Združenie miest a obcí Slovenska a v súčasnosti sa počíta aj so zapojením vyšších samosprávnych územných celkov, regionálnych samosprávnych združení a jednotlivých miest a obcí.

177. Tematika ľudských práv a ich ochrany právnymi prostriedkami bola zaradená v rokoch 2001 – 2002 aj do Plánu vzdelávacích podujatí zamestnancov prokuratúry. Prednášky a diskusie na túto tému boli na programe celoslovenských seminárov prokurátorov i právnych čakatel'ov prokuratúry. Na seminároch právnych čakatel'ov bol prezentovaný Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie a dodatkový protokol č. 12

k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd. Súčasne sa školenia zamerali na uplatňovanie prostriedkov trestného práva proti rasovej a etnickej intolerancii.

178. Generálna prokuratúra okrem toho pripravila v septembri 2001 seminár venovaný výlučne téme ochrany ľudských práv a práv národnostných menšín s osobitným zameraním na postih rasovo motivovaných trestných činov. Na seminári odzneli prednášky na témy: Ochrana základných ľudských práv a slobôd v medzinárodných dohovoroch s osobitným zameraním na Medzinárodný dohovor OSN o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, Kroky vlády v období medzinárodného roka boja proti rasizmu, Stratégia riešenia problematiky rómskej národnostnej menšiny, Zhodnotenie postupu a rozhodovania pri trestnom stíhaní rasovo motivovaných trestných činov so zameraním na motivačné pozadie konania páchatel'a, Prehľad dejín a kultúry Rómov na Slovensku a Pohľad na extrémistickú scénu na území Slovenska, s osobitným zameraním na hnutie skinheads.

179. V roku 2002 boli na programe dvoch seminárov právnych čakatel'ov prokuratúry prednášky a rozpravy zamerané na postih rasovo motivovanej trestnej činnosti.

180. Pre prokurátorov vykonávajúcich dozor v miestach, kde je obmedzená osobná sloboda občanov, bol v roku 2002 usporiadaný seminár zameraný na dodržiavanie ľudských práv v celách policajného zaistenia a vo výkone väzby a trestu.

181. Generálna prokuratúra SR prispela svojimi poznatkami z praxe pri stíhaní rasovo motivovaných trestných činov k programovej náplni seminára pre sudcov, usporiadaného Ministerstvom spravodlivosti SR v roku 2002.

182. V oblasti multikultúrnej výchovy a výchovy proti predsudkom sa zrealizoval projekt v spolupráci so Švédskym kráľovstvom. Týka sa to publikácie švédsko-rómskej autorky Kataríny Taikon, ktorá bola preložená a vydaná vďaka pomoci MZV Švédska a Švédskeho inštitútu. Uvedená knižka bola ilustrovaná žiakmi zo slovenskej základnej školy v Jarovniciach a distribuovaná v slovenskom a maďarskom jazyku do 367 materských škôl a 1560 základných škôl, ako aj do centier výchovnej a psychologickéj prevencie, pedagogicko-psychologických poradní a centier voľného času. Knižka je o ľudských vzťahoch, o porozumení a tolerancii, úryvky z nej sa využívajú na hodinách slovenského jazyka, etickej výchovy, občianskej výchovy a dejepisu, keď sa diskutuje o ľudských právach a o spolužití rôznych národností a rás.

183. Od školského roku 1996/97 sa koná pravidelne Olympiáda ľudských práv pre žiakov stredných škôl. Od školského roku 1998/1999 sa olympiáda realizuje na celoštátnej úrovni. Témou tretej celoslovenskej olympiády v rokoch 2000/2001 bola "Tolerancia – Právo byť iný". Postojové riešenie prípadových štúdií sa sústredilo na konkrétne prípady v ktorých mohlo dôjsť k porušovaniu ľudských práv.

Záver

184. V odpovedi na odporúčanie č. 18 Výboru uvádzame: Periodické správy Slovenskej republiky predkladané v zmysle medzinárodných záväzkov expertným výborom OSN sú prístupné na internetovej stránke Ministerstva zahraničných vecí v časti Ľudské práva v anglickom aj slovenskom jazyku. Na tejto internetovej stránke sa nachádza aj záverečné stanovisko Výboru CERD k Východiskovej, druhej a tretej správe Slovenska, prezentované na 57. zasadnutí Výboru v dňoch 31. júla – 25. augusta 2000.

